

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Evelina Holmqvist

Hållbart företagande för börsnoterade bolag - Hur hållbara är hållbarhetskraven?

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Niklas Selberg

Termin för examen: Period 1 VT2022

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Avgränsning	8
1.4 Metod och material	9
1.5 Forskningsläge	11
1.6 Disposition	12
2 AKTIEBOLAGET OCH DESS HUVUDDRAG	14
2.1 Aktiebolagets bakgrund	14
2.2 Aktiebolagets huvuddrag	15
2.3 Publika respektive privata aktiebolag	16
2.4 Aktiebolagets syfte	19
2.4.1 Historisk bakgrund	19
2.4.2 Vinstpresumtion	19
2.5 Bolagsordningen	24
2.6 Aktiebolagets beslutsorgan	25
2.6.1 Bolagsstämman	25
2.6.2 Aktiebolagets ledning	27
2.6.2.1 Allmänt	27
2.6.2.2 Bolagsledningen ansvar	28
3 HÅLLBART FÖRETAGANDE	31
3.1 Definition av hållbart företagande	31
3.2 Internationella riktlinjer för hållbart företagande	31
3.2.1 OECD:s riktlinjer för multinationella företag	31
3.2.2 FN:s vägledande principer för företag och Agenda 2030 för hållbar utveckling	32

3.3	Aktiebolaget – en hållbar associationsform?	33
3.4	Hållbarhetsrapportering enligt ÅRL	35
3.5	Svenska koden för bolagsstyrning	37
3.6	Finansinspektionens föreskrifter	38
4	HÅLLBART FÖRETAGANDE ENLIGT DEN GRÖNA GIVEN	40
4.1	EU:s arbete för hållbart företagande	40
4.1.1	Taxonomiförordningen	41
4.1.2	Förslag på direktiv om företagens hållbarhetsrapportering	43
4.1.3	Förslag på direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag om hållbarhet	44
4.1.3.1	Tillämplighet	44
4.1.3.2	Skyldigheter för företagen	47
4.1.3.3	Tillsyn, sanktionsavgift och skadestånd	48
4.1.3.4	Implementering i svensk rätt	50
5	ANALYS	51
5.1	Hållbarhetskrav enligt svensk rätt	51
5.2	Hållbarhetskrav enligt den gröna given	52
5.3	Verksamhetssyftet och hållbarhet	58
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	62

Summary

In January 2022, the Taxonomy Regulation entered into force. The regulation is part of the sustainability initiative, *The European Green Deal*, which is currently progressed within the EU to comply with the requirements of the UN Agenda 2030 and the Paris Agreement. The Taxonomy introduces a classification system, which establishes a list of environmentally sustainable economic activities. The Taxonomy is to be supplemented by two additional directives - Corporate Sustainability Reporting and Corporate Sustainability Due Diligence. If the directives enter into force together with the regulation, large listed companies, which play an important role in the transition to a green economy, will face far-reaching requirements regarding sustainable business.

According to the current Swedish corporate law, large companies must report sustainability in connection with the annual report. The report shall, *inter alia*, contain information about the company's impact on the environment and policy documents that are attributable to sustainability. In other respects, the board of listed companies is required to have sufficient knowledge of sustainability to be able to evaluate the consequences and risks of the business in relation to the environment. If the proposed directives are adopted, the requirements for the annual sustainability report will increase. The report shall include a description of how the company is to ensure that the business model and business strategy are compatible with the Paris Agreement and to limit global warming to 1.5 ° C. If the proposal for a directive on due diligence for companies on sustainability enters into force, large listed companies will need to integrate due diligence into all policies and identify risks to the environment and prevent or put a stop to said risks. To ensure compliance with the directive, the directive will have both sanctions and civil liability. The EU sustainability reform will directly affect listed companies in Sweden. There is a tradition of over 150 years that the company must have a business purpose to make a profit. It is debated whether it is permissible within the scope of the business purpose to consider other interests, such as sustainability. The purpose of profit has long been characterized by a norm of short-term profit maximization, even though there is no explicit rule on the time aspect of profit. Based on a reasoning that profit maximization can be allowed over a longer period and that a measure can be justified for financial purposes, other interests can also be aligned with the purpose of generating profit.

Sammanfattning

I januari 2022 trädde taxonomiförordningen i kraft. Förordningen är en del av en hållbarhetsstrategi, *den gröna given*, som just nu pågår inom EU för att efterleva kraven i FN:s Agenda 2030 och Parisavtalet. Genom taxonomiförordningen införs ett klassificeringssystem, vilket definierar om en verksamhet är att betrakta som miljömässigt hållbar. Förordningen föreslås kompletteras av två ytterligare direktiv – ett direktiv om hållbarhetsredovisning och ett annat direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag om hållbarhet. Träder direktiven i kraft tillsammans med taxonomiförordningen kommer stora börsnoterade aktieföretag, vilka spelar en viktig roll i omställningen till grön ekonomi, behöva uppfylla mer långtgående krav avseende hållbart företagande.

Enligt gällande rätt måste stora företag hållbarhetsrapportera i samband med den årliga årsredovisningen. Rapporten ska bland annat innehålla information om företagets påverkan på miljö samt de policydokument som finns hänförliga till hållbarhet. I övrigt ställs det krav på att styrelsen i börsnoterade bolag ska ha tillräcklig kunskap om hållbarhet för att kunna utvärdera konsekvenser och risker med verksamheten i förhållande till miljö och hållbarhet. Om förslagen till direktiv går igenom kommer kraven på den årliga hållbarhetsrapporten att öka. Rapporten ska bland annat innehålla beskrivning av hur företaget ska säkerställa att affärsmodellen och affärsstrategin är förenliga med Parisavtalet och att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 °C. Om förslaget på direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag om hållbarhet träder i kraft kommer stora börsnoterade bolag att behöva integrera tillbörlig aktsamhet i alla policyer och identifiera risker för miljön och förebygga eller sätta stopp för detta. För att säkerställa direktivets efterlevnad kommer direktivet ha både sanktioner och skadestånd.

Hållbarhetsreformen från EU kommer ha direkt påverkan på börsnoterade bolag i Sverige. Svensk bolagsrätt har över 150 år lång tradition av att verksamhetssyftet med aktieföretaget är maximerad till vinst som ska fördelas mellan aktieägarna. Om det är tillåtet inom ramen för verksamhetssyftet att beakta andra intressen, som hållbarhet, är högst omdiskuterat. Vinstsyftet har länge präglats av en norm av kortsiktig vinstmaximering, trots att det inte finns någon uttrycklig regel om tidsaspekten för vinst. Utifrån ett resonemang om att vinstmaximering kan tillåtas över en längre tid samt att en åtgärd kan motiveras ur ekonomiskt syfte, kan även andra intressen utrymmas inom verksamhetssyftet.

Förord

Så har mina nio terminer på juristprogrammet i Lund passerat och det är dags att säga hejdå till Lund och det fantastiska studentlivet.

Jag vill passa på att rikta ett stort tack till min handledare Niklas för goda råd i samband med mitt uppsatsskrivande. Ett stort varmt tack vill jag också rikta till min kära sambo Johannes och familj som under studietiden firat och stöttat genom både toppar och dalar.

Mitt allra största tack vill jag rikta till Annie och Wilma - ni har gjort studietiden till den absolut bästa.

På återseende,
Evelina Holmqvist

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslag (2005:551).
COM	Förslag till nya lagar, rapporter, meddelanden eller andra dokument från EU-kommissionen.
CSR	Corporate Social Responsibility.
Dnr	Diarienummer.
EU	Europeiska unionen.
FEU	Fördraget om Europeiska unionen.
FEUF	Fördraget om Europeiska unionens Funktionssätt.
FI	Finansinspektionen.
FN	Förenta nationerna.
GDPR	Förordning 2016/679/EU (<i>General Data Protection Regulation</i>).
MB	Miljöbalk (1998:808).
NFRD	Direktiv 2014/95/EU (<i>Non-Financial Reporting Directive</i>).
NKP	Nationella kontaktpunkten.
NJA	Nytt juridiskt arkiv.
Prop.	Proposition.
SAS	Principen om samtliga aktieägares samtycke.
Skr	Skrivelse
SOU	Statens offentliga utredningar.
SvJT	Svensk Juristtidning.
UD	Utrikesdepartementet.
VD	Verkställande direktör
VpmL	Lag (2007:528) om värdepappersmarknaden.
ÅRL	Årsredovisningslag (1995:1554).

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Den 18 maj 2022 publicerades FN:s meteorologiska organisation WMO klimatrapporten *State of the Global Climate 2021* med dystra siffror som visar på rekordhöga nivåer av koncentrationen av växthusgaser och havshöjningar.¹ I en presskonferens i anslutning till den publicerade rapporten säger FN:s generalsekreterare António Guterres att klimatrapporten är ett bevis på mänsklighetens misslyckande med att tackla klimatstörningarna och att tiden för förändring håller på att rinna ut.²

Miljöfrågan och hållbar utveckling³ är en av vår tids mest aktuella frågor. Som ett resultat av behovet av omställning till ett mer hållbart samhälle genomförs i både nationell och internationell lagstiftning handlingsplaner som syftar till att bidra till denna omställning. Två stora initiativ som fått stort genomslag gällande hållbarhetsfrågan är FN:s handlingsplan om Agenda 2030 för hållbar utveckling samt Parisavtalet. Agenda 2030 innehåller 17 mål för hållbar utveckling uppdelat i tre olika hållbarhetsdimensioner – ekonomiska, sociala och miljömässiga.⁴ Parisavtalet är ett rättsligt bindande klimatavtal enligt vilket alla länder åtar sig att bidra med ambitiösare klimatplaner för att hålla den globala uppvärmningen under 2, men helst under 1,5, grader.⁵ EU har antagit Agenda 2030 och har satt upp ambitiösa mål för att minska utsläpp i linje målsättningen enligt Parisavtalet.⁶ Inom EU talas om en *den gröna given*⁷, vilken syftar till att omvandla EU till en modern, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi utan nettoutsläpp av växthusgaser senast år 2050.⁸ Inom ramen för den gröna given antogs av EU-kommissionen en handlingsplan för finansiering av hållbar tillväxt, vilken redovisar en

---

¹ Se WMO:s rapport "*State of the Global Climate 2021*", s. 4.

² Se filmklipp "*António Guterres (UN Secretary-General) Remarks at Press Conference on WMO State of the Global Climate 2021 Report*".

³ Den vanligaste definitionen av hållbar utveckling kommer från Brundtland-rapporten, vilken definierar begreppet som en utveckling som möter dagens behov utan att kompromissa framtida generationers förmåga att möta deras behov, se SOU 2004:104 s. 32.

⁴ Se FN:s handlingsplan "*Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling*".

⁵ Se Prop. 2016/17:16 s. 5.

⁶ Se Kommissionens meddelande "Nästa steg för en hållbar europeisk framtid", COM(2016) 739. (fortsättningsvis förkortad COM(2016) 739), s. 10.

⁷ Mer känt under det engelska uttrycket *The Green Deal*.

⁸ Se Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv vad gäller företagens hållbarhetsrapportering, COM(2021) 189 final. (fortsättningsvis förkortad COM(2021) 189 final) s. 1.

övergripande strategi för att ytterligare koppla ekonomi med hållbarhet.⁹ En av de viktigaste faktorerna för att ställa om ekonomin till grön och hållbar är företagen och dess miljöpåverkan. EU:s strategi för hållbar finansiering har mynnat ut i flera förordningar samt förslag till direktiv som påverkar aktiebolag.¹⁰

Svensk reglering av aktiebolag återfinns främst i Aktiebolagslagen (2005:551), fortsättningsvis förkortad ABL. En av grundbultarna i lagen återfinns i 3 kap. 3 §, av vilken framgår att bolagets verksamhet, om inget annat anges i bolagsordningen, ska vara att fördela vinst mellan aktieägarna i aktiebolaget. En etablerad uppfattning inom aktiebolagsrätten har länge varit att vinstsyftet innebär att bolaget har en skyldighet att sträva efter att alla beslut och åtgärder ska maximera värdet på bolagets kapital.¹¹ En styrelseledamot eller VD som fattar ett beslut som strider mot vinstsyftet kan riskera att få ett personligt skadeståndsansvar för den uppkomna skadan.¹² Diskussionen har på senare år fått en ny vinkel, vilken öppnar upp för att verksamhetssyftet kan innefatta fler intressen än kortsiktig vinstmaximering till aktieägarna, till exempel åtgärder som främjar hållbart företagande.¹³ Den alltjämt pågående debatten om tolkningen av aktiebolagets verksamhetssyfte är högst aktuell och en vattendelare mellan bolagsrättsliga jurister.¹⁴

Att bedriva en hållbar verksamhet kan idag bli strategiskt viktigt för bolag i förhållande till publiciteten för att nå konkurrensmässiga fördelar på marknaden.¹⁵ Hållbart företagande kan således bedömas vara viktigt för publika aktiebolag vilka vänder sig till just marknaden och allmänheten för kapitalanskaffning till bolaget. Utifrån presumtionen att det är viktigt för bolag att bedriva en hållbar verksamhet, och att det just nu genomförs flera lagstiftande åtgärder för att främja hållbart företagande, uppstår flera frågor hänförliga till om aktiebolagsrätten och hållbarhet kan fungera och samverka tillsammans.

---

⁹ Se Faktapromemoria 2017/18:FPM63, s. 1.

¹⁰ Se COM(2021), s. 4.

¹¹ Se Arvidsson och Samuelsson (2022) s. 124.

¹² Se 29 kap. 1 § ABL.

¹³ Definitionen hållbart företagande kan användas som en svensk term till förkortningen CSR, Corporate Social Responsibility, vilket står för företagets ansvar för den egna verksamhetens påverkan på samhället utifrån ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter. Se regeringens publikation *Hållbart företagande – Plattform för svenskt agerande*. För källa, se Mähönen, Sjäfjell (2022).

¹⁴ Jfr. Mähönen och Sjäfjell (2022), Bergström och Samuelsson (2015) s. 268, Skog (2015).

¹⁵ Se publikation *Hållbart företagande – Plattform för svenskt agerande* s. 10.

1.2 Syfte och frågeställningar

I ljuset av den allmänna debatten och kraven på hållbart företagande syftar uppsatsen till att undersöka i vilken utsträckning bolagsrätten kan fungera på ett hållbart sätt och hur intresset av hållbarhet kan infogas i företagets sätt att fungera. Genom att förtydliga bolagets funktion och vinstsyfte kan det bli lättare att ta ställning till de hållbarhetskrav som ställs på företagen samt om gällande rätt främjar eller hämmar ett hållbart företagande.¹⁶ Uppsatser syftar bland annat till att utreda de av EU:s förordningar och direktiv inom den gröna given som påverkar börsnoterade aktiebolags förhållningssätt till krav på hållbar företagsamhet. För att uppnå syftet med uppsatsen kommer gällande rätt och kommande rätt undersökas med hjälp av tre frågeställningar.

- Vilka krav utifrån hållbart företagande ställs på börsnoterade bolag enligt svensk rätt¹⁷?
- Utifrån EU:s handlingsplan inom den gröna given, vilka nya krav ställs på börsnoterade bolag enligt taxonomiförordningen (förordning 2020/852), förslaget till direktiv om hållbarhetsrapportering (COM(2021) 189 final) samt förslaget till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet (COM(2022) 71 final)?
- Vilket utrymme ges enligt verksamhetssyftesregeln i ABL att ta hänsyn till hållbarhet?

1.3 Avgränsning

Inom *den gröna given* presenteras fyra olika stora åtgärder på EU-nivå – en taxonomiförordning, ett direktiv om företagens hållbarhetsrapportering, ett förslag på direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i förhållande till hållbar utveckling samt förordning om hållbarhetsrelaterade upplysningar.¹⁸

Förordningen om hållbarhetsrelaterade upplysningar reglerar hur finansmarknadsaktörer och finansiella rådgivare ska informera kunder och investerare om hållbarhetsfaktorer.

---

¹⁶ Se Sjäffjell (2009) s. 3 f.

¹⁷ Förordning 2020/852 av den 18 juni 2020 (fortsättningsvis förkortad taxonomiförordningen) kommer att utredas i samband med den andra frågeställningen. Notera att denna förordning började gälla 1 januari 2022 och är således en del av gällande rätt.

¹⁸ Se förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillbörlig aktsamhet COM(2022) 71 final (fortsättningsvis förkortad COM(2022) 71 final) s. 22 ff. och Kommissionens meddelande ”Strategi för att finansiera omställningen till en hållbar ekonomi”, COM(2021) 390 final (fortsättningsvis förkortad COM(2021) 390 final) s. 2.

Förordningen är begränsad till att främst gälla för fondbolag, försäkringsbolag och finansiella rådgivare.¹⁹ Taxonomiförordningen, direktivet om företagens hållbarhetsrapportering och förslaget på direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i förhållande till hållbar utveckling omfattar klassifikationssystem samt reglering med krav som påverkar stora företag, oberoende verksamhetsområde.²⁰ Utifrån uppsatsens syfte, att undersöka vilka krav som börsnoterade aktiebolag kommer få genom *den gröna given*, kommer inte förordningen om hållbarhetsrelaterade upplysningar att undersökas vidare med anledning av att det är ett begränsat antal verksamheter som omfattas av regleringen. Vidare finns ytterligare EU-förordningar som bland annat behandlar konfliktmineraler, avskogning och batterier.²¹ Dessa EU-förordningar kommer inte heller undersökas vidare i uppsatsen med hänvisning till att förordningarna är branschorienterade och därmed också begränsade till specifika verksamheter.

Ett etablerat uttryck inom hållbarhetsrörelsen är Corporate Social Responsibility, fortsättningsvis förkortat till CSR, vilket är ett samlingsbegrepp för företagens ansvar i samhället utifrån aspekterna ekonomiskt, miljömässigt och socialt ansvarstagande. CSR kan även definieras som hållbart företagande, vilket kommer användas i uppsatsen.²² Uppsatsen ämnar undersöka hållbart företagande utifrån ett miljöperspektiv. Således kommer inte andra aspekter inom hållbart företagande, som till exempel socialt ansvarstagande, undersökas inom ramen för denna uppsats.

Uppsatsens fokus ligger på de materiella hållbarhetskraven, därför kommer skadestånds- och sanktionsbestämmelser endast bli föremål för en översiktlig genomgång.

Uppsatsen har tagit hänsyn till rättsläget till och med den 18 maj 2022.

1.4 Metod och material

För att uppfylla syftet med uppsatsen och besvara dess frågeställningar förutsätts kunskap om aktiebolaget och dess beslutsorgan, om verksamhetssyftet samt vilka lagstadgade krav inom

---

¹⁹ Se artikel 1 och 2 förordning 2019/2088 av den 27 november 2019.

²⁰ Se skäl (11) taxonomiförordningen, artikel 19a i COM(2021) 189 final samt artikel 2 i COM (2022) 71 final.

²¹ Se Faktapromemoria 2021:22:FPM71 s. 5.

²² Se *Hållbart företagande – Plattform för svenskt agerande*, s. 6.

ramen för hållbart företagande som finns. Uppsatsen kommer till stor del utreda rättsläget, *de lege lata*, vilket innebär en beskrivning av rättsläget.²³

För att besvara frågeställningarna kommer rättsdogmatisk metod att användas. Rättsdogmatikens uppgift är att beskriva, systematisera och tolka gällande rätt. Gällande rätt utreds med hjälp av lagstiftning, förarbeten, rättspraxis och doktrin i nämnd inbördes hierarkisk ordning.²⁴ Metoden kommer att användas för att analysera de juridiska begreppen och klargöra bakgrunden till, och sammanhanget mellan, rättsreglerna.²⁵ För utredningen av vilka hållbarhetskrav som finns inom gällande rätt kommer främst förarbeten och doktrin användas. Eftersom publika aktiebolag även omfattas av internationella standarder, aktiemarknadsrättslig- och börsrättslig reglering kommer eventuella hållbarhetskrav enligt dessa också utredas.

Rättsdogmatiken ägnar sig ofta åt att analysera vilka argument för eller mot lösningen på ett visst problem som är tillåtna.²⁶ Metoden kommer väl till användning vid besvarandet av den tredje frågeställningen för att få en nyanserad diskussionen om bolagets verksamhetssyfte i förhållande till den aktuella debatten om hållbart företagande. För att undersöka aktiebolagsrättens verksamhetssyfte kommer främst förarbeten och lagstiftning användas för att förstå bakgrunden och utvecklingen av syftet. Information om innebörden av verksamhetssyftet och möjligheten att kombinera detta med andra intressen diskuteras endast i begränsad omfattning i förarbetena, därför kommer även doktrin att användas.

I äldre juridisk litteratur från år 1996 diskuteras att begreppet hållbar utveckling inte är ett traditionellt juridiskt begrepp. Begreppet förutsätter ett bredare perspektiv på lagstiftningen och olika beaktansvärda intressen kan komma i konflikt med varandra. Principen om hållbar utveckling ansågs då inte vara en direkt tillämplig norm utan snarare en söknorm, det vill säga en norm som får våra tankar att hamna på rätt spår. Genom att eftersträva en hållbar utveckling kan vi bli hjälpta i vårt arbete att hitta de rättsliga normer, regler och principer som vi direkt kan tillämpa.²⁷ Även om principen om hållbar utveckling idag är mer etablerad och omskriven än den var år 1996 finns det en poäng med att inte endast eftersöka reglering som direkt reglerar

---

²³ Se Kleineman (2018) s. 36.

²⁴ Ibid. s. 21.

²⁵ Se Olsen (2004) s. 111 ff.

²⁶ Se Hettne och Otken (2011) s. 40.

²⁷ Se Basse (1997) s. 178.

hållbarhet. Principen tillämpas därför också som en övergripande norm vid undersökning av lagstiftning.

Den rättsdogmatiska metoden tillämpas både i förhållande till svensk rätt och EU-rätt.²⁸ Sedan Sveriges anslutning till EU år 1995 ska de fördrag och andra rättsakter som antagits av EU implementeras i svensk rätt.²⁹ Bolagsrätten är delvis harmoniserad, varför EU-rätten blir aktuell.³⁰ Uppsatser syftar bland annat till att utreda de av EU:s förordningar och direktiv inom den gröna given som påverkar börsnoterade aktiebolags förhållningssätt till krav på hållbar företagsamhet. Eftersom rättskällorna och dess hierarki skiljer sig mellan nationell rätt och EU-rätt kommer den andra frågeställningen besvaras genom tillvägagångssätt enligt EU-rättslig metod. Den EU-rättsliga metoden används som infallsvinkel inom rättsvetenskapen än som självständig metod, varför den rättsdogmatiska metoden även är tillämplig vid besvarandet av den tredje frågeställningen. Infallsvinkeln används utifrån svensk rätts perspektiv. Perspektivet tillgodoses genom att ställa frågan hur EU-rättsliga källor bör tolkas och tillämpas i Sverige på nationell nivå.³¹ Den EU-rättsliga metoden utgår vidare från ändamålstolkning, det vill säga att rättskällorna ska tolkas i ljuset av dess ändamål.³²

1.5 Forskningsläge

Aktiebolagsrätten har utvecklats i över 150 år och är ett väldokumenterat rättsområde med mycket forskning. Om aktiebolagets verksamhetssyfte och dess organisation finns mycket material att tillgå både i form av förarbeten och doktrin.³³ Likaså finns mycket forskning kring miljö och hållbarhet, vilket finns att tillgå i bland annat från förarbeten till EU:s och FN:s hållbara initiativ.³⁴ Mycket av den ovan refererade svenska doktrinen om aktiebolagsrätt diskuterar även möjligheterna att även beakta andra intressen inom ramen för verksamhetssyftet. Det råder bred enighet inom den aktiebolagsrättsliga forskningen att verksamhetssyftet inte tillåter hänsynstaganden till hållbar utveckling i någon större utsträckning. Det verkar också råda enighet att inte ändra på lagstiftning för att tillgodoses

---

²⁸ Se Hettne och Otken (2011) s. 40.

²⁹ Se 2 § Lag (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

³⁰ Se avdelning IV kapitel 2 i FEU-fördraget, för exempel på harmonisering se direktiv (EU) 2017/1132.

³¹ Se Reichel (2018) s. 109 f.

³² Ibid. s. 122.

³³ Jfr. bland annat propositionen till ABL, prop. 2004/05:85, Bergström och Samuelsson (2015), Eklund och Stattin (2021), Skog (2018).

³⁴ Jfr. COM(2021) 189 final, COM(2022) 71 final och FN:s *Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling*.

intresset av hållbarhet. Den här uppsatsen syftar att bemöta dessa resonemang och att bidra med analyser som tidigare har marginaliserats. Andra vinklar på aktiebolagets verksamhetssyfte finns att tillgå i EU-rättslig doktrin.³⁵

Den gröna given är som nämnt en relativt ny hållbarhetsatsning från EU. Taxonomiförordningen började gälla den 1 januari 2022, de två andra direktiven är ännu bara förslag. Förslaget om direktiv för hållbarhetsrapportering publicerades den 21 april 2021 och förslaget om direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet publicerades den 23 februari 2022. Med anledning av den korta tidsramen finns det ännu inte mycket forskning på området mer än artiklar och kommentarer om dess utformning.³⁶ Inom ramen för uppsatsens andra frågeställning, hur hållbarhetskraven inom den gröna given påverkar svenska börsnoterade bolag, kan forskningsläget beskrivas som relativt utforskat.

1.6 Disposition

I uppsatsens *andra* kapitel utreds aktiebolagets historia samt dess grundläggande bestämmelser om organisation och styrdokument för att ge läsaren grundläggande förståelse om associationsformen. Vidare görs i kapitlet en längre redogörelse för aktiebolagets verksamhetssyfte.

I det *tredje* kapitlet redogörs för definitionen och innebörden av hållbart företagande. Vidare görs en undersökning av den rättsliga reglering som börsnoterade bolag idag måste förhålla sig till avseende hållbart företagande.

I det *fjärde* kapitlet redogörs för den EU-rättsliga *gröna given* och dess taxonomiförordning, förslaget till direktiv om hållbarhetsrapportering samt förslaget om tillbörlig aktsamhet för företag om hållbarhet. I kapitlet framgår vilka ändamål som finns bakom respektive lagstiftning samt vilka krav de medför för börsnoterade bolag.

I det *femte* kapitlet besvaras uppsatsens frågeställningar utifrån den utredning som gjorts i tidigare kapitel. Analysen har delats upp i tre avsnitt. Första avsnittet behandlar den första

---

³⁵ Jmf. Sjäfjell (2021), Boeger, Russel, Villiers (2020) s. 9.

³⁶ Se Mähönen och Sjäfjell (2022) och kommentaren *Swedish Corporate Governance Board re Study on directors' duties and sustainable corporate governance*.

frågeställning om vilka krav på hållbart företagande som finns i dagens lagstiftning. I det andra avsnittet behandlas den andra frågeställningen om vilka nya hållbarhetskrav som ställs på börsnoterade aktiebolag i förordning och förslag till direktiv inom den gröna given. I det tredje avsnittet besvaras den tredje frågeställningen om vilket utrymme som ges enligt verksamhetssyftesregeln i ABL att inbegripa hänsynstagande till hållbarhet.

2 Aktiebolaget och dess huvuddrag

2.1 Aktiebolagets bakgrund

I svensk rätt erkänns ett antal olika associationsformer, till exempel aktiebolag, ekonomiska föreningar och handelsbolag. Varken stiftelse eller enskild firma räknas som associationsform då de inte har delägare eller medlemmar. Det är inte möjligt att på kontraktuell eller sedvanerättslig grund etablera en ny associationsform, för att göra det krävs ny lagstiftning. En av de karaktäristiska egenskaperna aktiebolaget har, som gör att aktiebolaget skiljer sig från andra associationsformer, är att aktieägarna åtnjuter frihet från personligt ansvar gentemot aktiebolagets borgenärer gällande skulder.³⁷

År 1848, under den industriella revolutionen, tillkom den första svenska aktiebolagslagen. Syftet med lagen tros ha varit att underlätta till att större företag, vilka bidrog till att välståndet, i samhället ökade. Ändamålet med aktiebolagsformen, som vi känner den än idag, var således att möjliggöra omfattande näringsverksamhet som annars hade varit för riskfylld eller svårhanterad i annan organisationsform.³⁸ Att aktiebolagsformen gjordes tillgänglig för allmänheten medförde att potentiella näringsidkare kunde bedriva näringsverksamhet utan att riskera sitt privata välstånd.³⁹ Den ursprungliga lagen följdes av flera numera upphävda lagar. Idag gäller ABL som trädde i kraft år 2005.⁴⁰ Dessförinnan hade lagen inte uppdaterats sedan 1975. Fram till den nuvarande lagstiftningen hade Sverige således hunnit gå med i EU och få ett allt större flöde av kapital mellan andra länder. Enligt förarbetena till den nuvarande lagen poängteras att en aktiebolagslag måste vara utformad på ett sådant sätt att den inte på kort tid blir omodern på grund av ändrade förhållanden.⁴¹

ABL är idag tillämplig på svenska aktiebolag.⁴² Grundläggande för bolagsformen är att ägare eller annan kreditgivare tillskjuter kapital till affärsverksamheten. För att det ska finnas incitament för investerare att tillskjuta kapital krävs att vissa företagsekonomiska och juridiska förutsättningar föreligger. För det första måste aktiebolaget driva en verksamhet som är

---

³⁷ Se Bergström och Samuelsson (2015) s. 32 f.

³⁸ Se Eklund och Stattin (2021) s. 29.

³⁹ Ibid. s. 71.

⁴⁰ Se Andersson, Johansson och Skog (2021) del 1, 1. Aktiebolagslagen.

⁴¹ Se SOU 2001:1 s. 11.

⁴² Se Andersson, Johansson och Skog (2021) del 1, 3. ABL:s tillämpningsområde.

tillräckligt framgångsrik för att potentiella investerare ska tro på en möjlig avkastning som ett resultat från investeringen. För det andra måste det finnas rättslig reglering för förhållandet mellan investerare, företagare och företagsledning. Att tillgodose krav på juridiska spelregler med standardregler lär vara ett viktigt syfte med tvingande regler på aktiebolagsrättens område. Syftet med standardregler är att attrahera kapital i sådan omfattning att omfattande näringsverksamhet ska kunna komma till stånd. Att attrahera kapital, som möjliggör företagande, kan anses vara ett annat övergripande mål med aktiebolagsrätten.⁴³

Idag kompletteras ABL av andra aktiebolagsrättsliga författningsbestämmelser samt inslag av självreglering som finns på aktiemarknaden.⁴⁴ Aktiebolaget kan sägas vara en viktig förklaring till de ekonomiska framgångarna i väst från 1800-talet och framåt. Påståendet härstammar från grundbulten i aktiebolagskonstruktionen, vilken möjliggör kapitalinvesteringar från flera intressenter utan att dessa svarar ekonomiskt för bolaget samt att intressenterna kan förfoga över sitt intresse genom aktierna i bolaget.⁴⁵

2.2 Aktiebolagets huvuddrag

Aktiebolaget är en juridisk person, vilket innebär att den kan inneha egendom, rättigheter, förpliktelser och har en egen rättskapacitet förmögenhetsrättsliga sammanhang.⁴⁶ Skillnaden mellan en juridisk person och en fysisk person är att en fysisk person är en människa medan den juridiska personen bara är en konstruktion. I den mån rättsregler kopplas till en fysisk persons mentala beskaffenhet måste därför den juridiska personen tillräknas en eller flera fysiska personers handlingar och kunskap. Därför måste det finnas regler för hur beslut ska fattas för den juridiska personen samt hur sådana beslut ska verkställas. Man talar då om beslutsorgan och bolagsföreträdare.⁴⁷

Aktiebolaget är en kapitalassociation.⁴⁸ I ett aktiebolag är alla rättigheter och skyldigheter knutna till aktierna och aktieinnehavet och kan därmed beskrivas som en förening av kapital i

---

⁴³ Se Eklund och Stattin (2021) s. 29.

⁴⁴ Se Andersson, Johansson och Skog (2021) del 1, 2. Andra normer på aktiebolagsrättens område.

⁴⁵ Se Sevenius och Östergren (2021) s. 45.

⁴⁶ Se Eklund och Stattin (2021) s. 71.

⁴⁷ Se Sevenius och Östergren (2021) s. 46.

⁴⁸ Se Bergström och Samuelsson (2015) s. 33.

stället för personer.⁴⁹ I aktiebolaget bär inte aktieägarna ett personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser⁵⁰, därav är aktiebolaget överlägset när det gäller att absorbera ägarnas risktagande i en affärsverksamhet.⁵¹ Bolagets aktieägare kan därför endast söka att få betalning för sina fordringar genom bolagets tillgångar.⁵²

Aktiebolaget finns i både mindre och större former av verksamhet. Bland de större verksamheterna finns ofta noterade aktiebolag⁵³, vilka bjuder ut aktier på en reglerad marknad för allmänheten att köpa. I noterade bolag blir kapitalassociationens struktur väldigt tydlig, då den som förvärvar aktien i regel gör det för att förvärvet bedöms vara det mest ekonomiskt gynnsamma alternativet att investera i på marknaden. Oftast saknar aktieägaren annat intresse för bolagets angelägenheter och verksamhet än det som har sin grund i placeringssyftet.⁵⁴ En viktig princip enligt svensk aktiebolagsrätt är aktieägarnas intresse, enligt vilka många av aktiebolagens regler är upprättade efter.⁵⁵ Aktieägarnas intresse går dock att avvika ifrån förutsatt att alla aktieägare går med på det.⁵⁶

2.3 Publika respektive privata aktiebolag

I aktiebolagslagen görs skillnad mellan privata respektive publika aktiebolag.⁵⁷ Uppdelningen gjordes i samband med Sveriges inträde i EU 1995, och motivet bakom uppdelningen är att liknande struktur tillämpades i övriga Europa vid tidpunkten.⁵⁸ Enligt dåvarande reglering i EU krävdes att bolag avsedda för större verksamheter skulle ha ett aktiekapital på minst 25 000 euro. Om Sverige skulle behålla sin tidigare struktur hade det varit nödvändigt att höja det minst tillåtna aktiekapitalet till drygt 300 000 kronor eller mer, vilket bedömdes vara varken ändamålsenligt eller önskvärt.⁵⁹ En uppdelning mellan privata respektive publika var således

---

⁴⁹ Ibid. s. 33.

⁵⁰ Aktiebolaget skiljer från andra bolagsformer, som till exempel handelsbolag, i vilka ägarna bär ett personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser. Se Prop. 2004/05:85 s. 206.

⁵¹ 1 kap. 3 § ABL samt Skog (2015).

⁵² 1 kap. 1 § ABL samt Prop. 2004/05:85 s. 206.

⁵³ Se kapitel 2.3.

⁵⁴ Se Bergström och Samuelsson (2015) s. 34.

⁵⁵ Exempelvis har bestämmelserna om värdeöverföringar från aktiebolaget samt revision av årsredovisning och bokföring sin bakgrund i aktieägarnas intresse, se prop. 2004/05:85 s. 319 och 370.

⁵⁶ Se Prop. 2004/05:85 s. 202.

⁵⁷ 1 kap. 2 § ABL.

⁵⁸ Se Prop. 1993/94:196 s. 72 ff. och SOU 2001:1 s. 15.

⁵⁹ Se SOU 1992:83 s. 118 ff. och prop. 1993/94:196 s. 73 f.

den svenska lösningen för att efterleva kraven. Indelningen av de två kategorierna av aktiebolag fanns vid tidpunkten i samtliga av EU:s medlemsländer.⁶⁰

För att ett aktiebolag ska vara publikt krävs att två rekvisit är uppfyllda; dels att bolaget har ett aktiekapital som överstiger 500 000 kronor, dels att det i bolagsordningen ska anges beteckningen (pub) efter bolagets firma.⁶¹ Om rekvisiten inte är uppfyllda är aktiebolaget motsatsvis att betrakta som ett privat aktiebolag. Den mest avgörande skillnaden mellan ett privat och ett publikt bolag är att publika aktiebolag får vända sig till allmänheten för kapitalanskaffning.⁶² En investerare har genom fördelningen möjlighet vända sig till börsen⁶³ för att köpa aktier i bolag.⁶⁴

Utöver möjligheten till kapitalanskaffning finns det även vissa andra skillnader mellan regleringen av privata och publika bolag. I ett publikt bolag måste styrelsen ha minst tre ledamöter, jämfört med ett privat som endast behöver ha en ledamot.⁶⁵ Ett aktiebolags styrelseledamöter utses som huvudregel av bolagsstämman⁶⁶, det får dock föreskrivas i bolagsordningen att ledamöter kan utses på annat sätt.⁶⁷ I publika aktiebolag ska dock mer än hälften av styrelsens ledamöter utses av bolagsstämman. Bolagsstämmans ordförande ska innan valet ha informerat stämman om vilka andra uppdrag som en föreslagen ledamot har i andra bolag.⁶⁸ Vidare får inte styrelsens ordförande vara verkställande direktör i det publika aktiebolaget.⁶⁹ Publika aktiebolag har vidare ett högre ställt krav på dokumentation än privata. Det är främst organisationen av bolagsledningens arbete som har särreglering. Styrelsen ska i ett publikt aktiebolag upprätta en arbetsordning för styrelsens arbete, instruktioner avseende arbetsfördelningen mellan å ena sidan styrelsen och å andra sidan verkställande direktörn. I ett publikt aktiebolag, till skillnaden från ett privat, finns det krav på att det finnas en verkställande direktör.⁷⁰

---

⁶⁰ Se Prop. 2004/05:85 s. 199.

⁶¹ 1 kap. 14 § samt 3 kap. 11 § ABL.

⁶² 1 kap. 7 § ABL samt Prop. 2004/05:85 s. 199.

⁶³ En börs är ett svenskt aktiebolag eller en svensk förening som fått tillstånd att driva en reglerad marknad, se 1 kap. 4 b § VpmL.

⁶⁴ Se Sevenius och Östengren (2021) s. 63.

⁶⁵ 8 kap. 1 och 46 §§ ABL.

⁶⁶ Sevenius och Östengren (2021) s. 63.

⁶⁷ 8 kap. 46 § ABL.

⁶⁸ 8 kap. 47–48 §§ ABL.

⁶⁹ 8 kap. 49 § ABL.

⁷⁰ 8 kap. 50 § ABL.

Eftersom publika aktiebolag ofta har fler aktieägare är majoritetsbeslut för ett giltigt stämmobeslut reducerat i förhållande till vad som krävs för privata aktiebolag.⁷¹ Styrelsens och den verkställande direktörens upplysningsplikt vid bolagsstämman begränsad i publika aktiebolag. Upplysningar som kan inverka på bedömningen av bolagets ekonomiska situation behöver endast lämnas vid en stämma där årsredovisningen eller, i förekommande fall, koncernredovisningen behandlas.⁷²

Ett publikt aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför europeiska ekonomiska samarbetsområdet kallas för *aktiemarknadsbolag*. Aktiemarknadsbolag omfattas av värdepappersmarknadsrättsliga regler, till exempel måste sådana bolag följa det av aktuell börs antagna regelverk. I samband med att ett aktiebolag blir noterat, det vill säga får sina aktier upptagna till handel på en reglerad marknad, tillkommer mer reglering. Regleringen av aktiemarknadsbolag består av olika delar. Den främsta regleringen kan benämnas som aktiemarknadsrättslig. Hit hör aktiebolagslagens regler om aktiemarknadsbolag för bolag vars aktie tagits upp till handel på en reglerad marknad samt svensk kod för bolagsstyrning.⁷³ Aktiemarknadsrättens övergripande ändamål är att möjliggöra en effektiv handel med såväl enskilda aktier som större aktieposter samt att upprätthålla ett förtroende för aktiemarknaden.⁷⁴ Utöver aktiemarknadsrättslig reglering finns börsrättslig reglering. Regleringen är av både privaträttslig och offentligrättslig karaktär i de noteringsavtal som publika bolag ingår med den som bedriver en marknadsplats, för att kunna noteras eller listas på marknadsplatsen. Den börsrättsliga regleringen återfinns huvudsakligen i lagen om värdepappersmarknaden (VpmL), regelverk för emittenter⁷⁵ och i finansinspektionens föreskrifter.⁷⁶

---

⁷¹ Se Sevenius och Östengren (2021) s. 64.

⁷² 7 kap. 57 § ABL.

⁷³ Se Eklund och Stattin (2021) s. 410 ff.

⁷⁴ Ibid. s. 31.

⁷⁵ Varken lagen om värdepappersmarknaden eller regelverk för emittenter innehåller några uttryckliga krav på hållbarhet, därav kommer de inte redovisas för vidare i uppsatsen.

⁷⁶ Se Eklund och Stattin (2021) s. 410 ff.

2.4 Aktiebolagets syfte

2.4.1 Historisk bakgrund

Sedan den första aktiebolagslagens tillkomst år 1848 har lagen genomgått förändringar vid fem olika tillfällen. Trots förändringarna har det i samtliga versioner funnits en presumtion att skapa vinst att fördela mellan aktiebolagets ägare. Enligt 1910 års lag skulle föremålet för bolagets verksamhet framgå av bolagsordningen. Varken bolagsstämman, eller dess ägare, fick förfoga över bolagets vinst eller tillgångar för ändamål som uppenbarligen stred mot bolagets verksamhet.⁷⁷ I utredningen till 1944 års aktiebolagslag gjordes bedömningen att en åtskillnad mellan bolagets verksamhet och medlet för detta syftes uppnående var nödvändigt. Förslaget till den nya lagen mynnade ut i att syftet med bolagets verksamhet skulle vara att bereda aktieägarna vinst, om inte annat stadgats i bolagsordningen. Som exempel på annat syfte angavs i förarbetena en möjlighet för bolag att, genom bolagsordningen, driva en verksamhet till främjande av andra företagsintressen utan att vinst åt den egna rörelsen avsågs.⁷⁸

Inför 1975 års aktiebolagslag lade vinstpresumtionen, precis som tidigare, grund för aktiebolagets syfte. Enligt förarbetena till lagen framgår att syftet med aktiebolags verksamhet, om inget annat angetts i bolagsordningen, var att bereda vinst åt aktieägarna. Det framgår vidare att aktieägarnas rätt till vinsten kunde elimineras genom en bestämmelse i bolagsordningen, till exempel för att gynna andra politiska, vetenskapliga, kulturella eller välgörande intressen.⁷⁹

2.4.2 Vinstpresumtion

Ett aktiebolag kan drivas för i princip vilket slag av affärsverksamhet som helst. Oavsett verksamhetsområde bedrivs aktiebolag i de flesta fall med syfte att generera vinst.⁸⁰ I aktiebolagen formuleras vinstpresumtionen:

*Om ett aktiebolag ska helt eller delvis ha ett annat syfte än att ge vinst till fördelning mellan aktieägarna, ska detta anges i bolagsordningen. I sådant fall ska det också anges hur bolagets vinst och behållna tillgångar vid bolagets likvidation ska användas.*⁸¹

---

⁷⁷ Se 55 och 66 §§ i 1910 års aktiebolagslag.

⁷⁸ Se SOU 1941:9 s. 79.

⁷⁹ Se Prop. 1975:103 s. 476.

⁸⁰ Se Skog (2015) s. 11.

⁸¹ Se 3 kap. 3 § ABL.

Samma syftesbestämmelse har präglat innebörden för aktiebolaget sedan de första aktiebolagens bildande i mitten på 1800-talet.⁸² Enligt etablerad uppfattning är ett aktiebolags syfte *in dubio* att bereda aktieägarna vinst.⁸³ Bolagsordningsbestämmelser som föreskriver att en verksamhet helt eller delvis ska ha annat syfte än att generera vinst är ovanliga. Lagens utgångspunkt utgör därmed en återspeglning av verkligheten.⁸⁴ Formuleringen i lagen ska ge uttryck för att aktiebolag normalt bedrivs i vinstsyfte, med undantaget att det går att driva en verksamhet med annat syfte om det anges i bolagsordningen. En uttrycklig regel om vinstsyftet är också ägnad att skydda aktieägarna mot att företagsledningen använder bolagets resurser till verksamhet som är till gagn för dem själva.⁸⁵ Bolaget har i enlighet med vinstsyftet, genom sina organ och ställföreträdare en skyldighet att sträva efter att alla beslut maximerar värdet på bolagets eget kapital. Skyldigheten gäller under förutsättning att besluten är rättsligt tillåtna och ligger inom verksamhetsföremålet.⁸⁶ Utöver aktieägarna skyddas även bolagets borgenärer av att verksamheten bedrivs för att realisera ett vinstsyfte. Kreditbedömningen underlättas av ett vinstsyfte snarare än av vagt eller mångtydigt angivna målsättningar.⁸⁷

Vinstsyftet är sammansatt av två olika normer; *beslutsnormen* och *fördelningsnormen*. *Beslutsnormen* bidrar på ett avgörande sätt till bolagsstyrningen genom att varje beslut som fattas för bolagets räkning kan prövas mot vinstkriteriet. *Fördelningsnormen* stadgar att den vinst som verksamheten genererar ska fördelas mellan aktieägarna.⁸⁸ Vinstsyftet ska dock inte tolkas som att det får drivas längre än vad som är rimligt. En styrelse får ta affärsrisker, till exempel driva en verksamhet som går i förlust under en period, om situationen som sådan kan vändas till att bli vinstgivande. Det anses vidare förenligt med gällande rätt att bolag i viss mindre utsträckning ger bidrag till välgörande ändamål.⁸⁹

Aktiebolagets syfte fungerar som en övergripande handlingsnorm för aktiebolagets beslutsorgan, som inte får fatta beslut eller vidta handlingar som strider mot syftet. Följden av lagstiftningen blir således att beslutsorganen i ett aktiebolag som har vinstsyfte inte får fatta

---

⁸² Se Bergström och Samuelsson (2015) s. 34.

⁸³ Se Eklund och Stattin (2021) s. 108.

⁸⁴ Se Skog (2015) s. 13.

⁸⁵ Se Prop. 2004/05:85 s. 218.

⁸⁶ Se Arvidsson och Samuelsson (2022) s. 124.

⁸⁷ Se Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) kap. 2.1 *Allmänt*, Lexino 2021-09-01.

⁸⁸ Se Bergström och Samuelsson (2015) s. 34.

⁸⁹ Se Eklund och Stattin (2021) s. 108.

beslut eller vidta åtgärder som inte genererar vinst till bolaget.⁹⁰ För att ett beslut ska strida mot vinstsyftet krävs i princip att beslutet fattats trots att omständigheterna tyder på att beslutsfattarna i själva verket bedömt att ett annat beslut, eller icke-beslut, hade haft större chanser att maximera värdet på bolagets kapital.⁹¹ Vinstsyftets genomslag kan förklaras av aktieägarnas rätt till ersättning. En investerare vill vanligen ha en garanti för riskkapitalet som denna investerar i bolaget och vinstsyftet skapar en grundläggande garanti av sådant slag. Utan sådan garanti skulle investerare med stor sannolikhet kräva stor ersättning för sitt risktagande och möjligheten att tillförskafta riskkapital försämrats.⁹²

Vinstmaximeringen till aktieägarna präglas i svensk juridisk doktrin av ett kortsiktigt tänk, det vill säga att aktieägarna ska uppnå avkastning på kort tid.⁹³ Det kortsiktiga tänket framgår inte uttryckligen av aktiebolagslagen, men tendensen kan hittas i förarbeten i vilket bland annat Aktiebolagskommittén uttalat att lagen ska främja en fortlöpande och snabb anpassningen till förändringar i omvärlden, således utnyttjas näringslivets resurser effektivt.⁹⁴ Aktiebolagskommitténs uttalande läst i en kontext tillsammans med reglerna om aktiebolagets syfte samt marknadsplatsens handelsplatser som grundat tanken om att det är i aktieägarnas intresse att uppnå avkastningen på en kort tid.⁹⁵

Den allmänna debatten har under en tid hävdad att aktiebolagslagstiftningen borde utformas så den tar större hänsyn till bolagets samtliga intressenter, till exempel att ta ett mer övergripande ansvar för miljön. Detta kan, enligt en del av debattörerna, ske genom att lagstiftaren överger vinstsyftet som handlingsnorm och i stället ålägger bolagsorganen att i sitt handlande främja andra intressen.⁹⁶ Aktiebolagets möjlighet att även samhällsansvarsåtgärder, så som hållbarhetsfrågor i deras affärsmässighet, har diskuterats i doktrin.

Ett bidrag till debatten kom från Kommittén för ekonomisk utveckling redan år 1971 genom en publikation i vilken kommittén poängterade att kontraktet mellan näringslivet och samhället förändrades på ett betydande och viktigt sätt. I publikationen framgår att företagen uppmanas att ta ett bredare ansvar och bidra till mer kvalitet i människors liv än att bara leverera varor och

---

⁹⁰ Se Skog (2015) s. 11.

⁹¹ Se Arvidsson och Samuelsson (2022) s. 135.

⁹² Se Skog (2015) s. 11.

⁹³ Se Eklund och Stattin (2021) s. 111.

⁹⁴ Se SOU 1995:44 s. 11.

⁹⁵ Se Eklund och Stattin (2021) s. 111.

⁹⁶ Se Skog (2015) s. 16.

tjänster. Eftersom företag finns för att tjäna samhället kommer dess framtid bero på kvaliteten på ledningens svar på allmänhetens förändrade förväntningar. Kommittén formulerade en uppfattning om att socialt ansvar hos företag kan beskrivas genom tre koncentriska cirklar. Det finns en inre cirkel som inkluderar det tydliga grundläggande ansvaret för ett effektivt genomförande av en ekonomisk funktion med produkter, jobb och ekonomisk tillväxt. Den mellersta cirkeln omfattar ansvaret att utöva denna ekonomiska funktion med en känslig medvetenhet om förändrade sociala värderingar och prioriteringar, som exempel nämns respekt för miljövård. Den yttre cirkeln beskriver nyligen framväxande och fortfarande diffusa ansvarsområden som verksamheten bör förutsätta bli mer brett involverad i att aktivt förbättra den sociala miljön.⁹⁷ Det har således länge funnits en tanke om att företagen tjänar till mer än att endast generera vinst, i det affärsmässiga finns även en tanke om ett grundläggande samhällsansvar. I debatten finns dock stora åsiktsskillnader.

En annan sida av debatten framhåller att sådant lagstiftande, att främja andra intressen än vinst till aktieägare, kan rubba det politiska systemet och dess möjlighet att återspegla medborgarnas preferenser. Medborgarnas preferenser möjliggörs idag genom det etablerade demokratiska politiska systemet, i vilket lagar stiftas genom offentlig reglering, till exempel på arbetsmiljöområdet. Det är genom sådan lagstiftning medborgarnas preferenser ska återspeglas, inte genom preferenser som aktieägarmajoriteten, styrelseledamöterna eller ledningen i enskilda företag vid varje tidpunkt råkar ha. I en lagstiftning där aktiebolag åläggs att göra avvägning mellan olika intressen skulle det demokratiska beslutsfattandet sättas åt sidan. En sådan lagstiftning skulle vidare omöjliggöra en utvärdering av styrelsens sätt att sköta sitt arbete. Den entydiga och övergripande handlingsnormen, vinstsyftet, skulle ersättas av multipla syftesbestämmelser som i praktiken skulle göra det omöjligt att utvärdera hur en verksamhet bedrivs, eftersom styrelsen kan hävda en låg grad av måluppfyllelse i ett visst hänseende hänförligt till prioritering av ett eller flera övriga mål. Konsekvenserna av sådan lagstiftning skulle bli att företagsledningen i praktiken inte kan vara ansvarig i förhållande till någon.⁹⁸

Vinstpresumtionen och dess innebörd kan sägas utgöra en skadeståndssanktionerad övergripande handlingsnorm som ledningen har att iaktta vid förvaltningen av bolaget. Handlingsnormen bottenar i skyddet för aktieägarna, som genom vinstpresumtionen försäkras om att ledningen kommer prioritera att bolaget går med vinst. Trots den aktiebolagsrättsliga

---

⁹⁷ Se *Social Responsibilities of Business Corporations (1971)* s. 11 ff.

⁹⁸ Jfr. Skog (2015) s. 18.

regleringen så tydligt fokuserar på vinst är frågan vilka hinder det ställer upp för företag som i tydligare utsträckning vill verka för andra intressen. En annan del av debatten om aktiebolagets vinstpresumtion framförs av den norska professorn Beata Sjäfjell. Enligt hennes forskning finns det inget land med lagstiftning som kräver att styrelser enbart fokuserar på avkastningen för aktieägarna. Utöver det faktum att jurisdiktioner förväntar sig att bolagsledningen ska säkerställa att lagarna efterlevs så ger bolagsrätten i sig ett stort utrymme för ledningen att forma verksamheten med andra intressen i beaktning, till exempel hållbarhet. Som kärnan till problemet beskrivs den sociala normen med aktieägares företräde, vilken framställs som ett systematiskt förankrat hinder för företagets bidrag till hållbarhet. Aktieägarnas företräde, i kombination med en bristande förståelse för räckvidden som lagen ger styrelsen, har gett upphov till myter som dikterar att styrelsen verkar som "agenter" till aktieägarna och måste maximera avkastningen till dessa. Detta synsätt på aktieägarnas företräde strider mot en analys av bolagsrätt som visar att all lagstiftning som tillåter att företag existerar och blir en dominerande affärsform har gjort det utifrån antagandet att detta är positivt för samhället. Den grundläggande tanken är att företag skapar värde för sig själva och för samhället i stort, det finns ingen bolagslagstiftning i någon jurisdiktion som främjar aktiebolag utifrån antagandet att bolag kommer maximera avkastningen till aktieägarna till skada för samhället.⁹⁹

Ståndpunkten att aktiebolaget bäst gynnar den ekonomiska utvecklingen om aktieägarnas intresse av vinst tillåts utgöra det styrande beslutskriteriet förknippas med *aktieägarmodellen*. Modellen baseras således på maximering av ägarvärden. Utöver vinstmaximering ska beslutsfattandet ske med beaktande av tvingande lagstiftning, till exempel miljöbalken, och hänsynstagande till andra intressen kan vara förenligt med vinstsyftet med hänvisning till företagets anseendekostnader. Aktieägarmodellen kan utmanas av den så kallade *intressentmodellen*, vilken tar ståndpunkten att det inte bara är vinstsyftet exklusivt som ingår bland de självklara premisserna för beslutsfattande. Företagen ska enligt denna modell ta hänsyn till fler intressen än bara vinst i sina beslutsfattanden.¹⁰⁰ Flera forskare anser att det finns nytt tanke-system vilken kretsar kring engagemanget att skapa hållbart värde och långsiktig ekonomisk välfärd. I detta system fortsätter ekonomisk tillväxt att fungera som ett instrument för värdeskapande, men är inte längre det enda eller det primära målet. Det nya systemet kräver en balansering av värderingar vilket kan medföra komplexitet med nya krav på indikationer och metoder för miljöfaktorer jämfört med den nuvarande dominerande teorin om linjära finansiella

---

⁹⁹ Se Sjäfjell (2021).

¹⁰⁰ Se Bergström och Samuelsson (2015) s. 261.

resultatindikationer. Givet detta nya system kan inte längre bolagsrätten definieras av att verksamhetssyftet endast är att skapa finansiell tillväxt utan att också tillgodose andra intressen inom ramen för hållbart företagande.¹⁰¹

2.5 Bolagsordningen

Alla aktiebolag har en bolagsordning. Bolagsordningen innehåller grundläggande regler för verksamheten och är bindande för bolagsorganen i deras beslutsfattande och förvaltning.¹⁰² De föreskrifter som meddelas i bolagsordningen anses vara aktieägarskyddsregler och utgöra befogenhetsbegränsningar.¹⁰³ Bolagsordningen ska bland annat innehålla bolagets företagsnamn, vart styrelsen har sitt säte, föremålet för bolagets verksamhet, aktiekapitalets storlek, hur bolagsstämman ska sammankallas samt räkenskapsår. Vidare ska bolagsordningen även föreskriva antalet lägsta eller högsta aktier, styrelseledamöter, eventuellt antal styrelsesuppleanter samt revisorer som gäller för bolaget.¹⁰⁴ Bolagsordningen får även innehålla fler formuleringar, till exempel om bolaget ska ha annat syfte än att bringa vinst till aktieägarna.¹⁰⁵

Bolagsordningen är styrande för bolagsorganens förvaltning. Det är dock möjligt att både ändra samt frångå föreskrifter. Ändring av bolagsordningen kan ske genom beslut av bolagsstämman.¹⁰⁶ För ett giltigt beslut om ändring av aktieägarnas rätt till bolagets vinst eller att övriga tillgångar minskas genom en föreskrift enligt 3 kap. 3 § (verksamhetssyftet) krävs att beslutet biträtts av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman och dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar av samtliga aktier i bolaget.¹⁰⁷ Med beslut som berör 3 kap. 3 § ABL avses att antingen bolaget inte alls ska bedrivas i vinstsyfte eller att bolagets behållna tillgångar inte ska tillfalla aktieägare vid upplösningen. Bestämmelsen kan även ha en mer begränsad räckvidd, som att en viss del av vinsten ska tillfalla utomstående.¹⁰⁸

---

¹⁰¹ Se Boeger, Russel, Villiers (2020). s. 9.

¹⁰² Se Eklund och Stattin (2021) s. 104.

¹⁰³ Ibid. s. 384.

¹⁰⁴ Se 3 kap. 1 § ABL.

¹⁰⁵ Se Eklund och Stattin (2021) s. 105.

¹⁰⁶ Se 3 kap. 4 § ABL.

¹⁰⁷ Se 7 kap. 43 § ABL.

¹⁰⁸ Se Andersson, Johansson och Skog (2021) kommentar till 7 kap. 43 § ABL, kap. 2. Rätten till vinst.

Det är vidare möjligt att frångå föreskrifter i bolagsordningen med samtliga eller berörda aktieägares samtycke. Denna princip kallas för samtyckesprincipen, även kallad *SAS-principen*, vilket är en förkortning för samtliga aktieägares samtycke. Principen tillåter avvikelser från ABL och regler som endast upprättats i syfte att skydda aktieägare genom en överenskommelse mellan samtliga aktieägare.¹⁰⁹ SAS-principens innebörd tolkas som att associationens intresse anses vara detsamma som medlemmarnas gemensamma ekonomiska intresse. Finns det samtycke från alla ägare kan ingen skadeståndsfordran för associationen uppstå.¹¹⁰ Principen har bemött kritik då tillämpningsområdet är otydligt och dolt i lagtexten. Konsekvenserna av detta blir att inte ens den som har expertkunskap kan fastställa principens användbarhet, så ännu mindre företagen.¹¹¹

2.6 Aktiebolagets beslutsorgan

2.6.1 Bolagsstämman

Bolagsstämman är formellt sett aktiebolagets högsta beslutade organ och har beslutanderätt om bland annat bolagets organisation.¹¹² Vid bolagsstämman aktualiseras aktieägarnas rätt att besluta i bolagets angelägenheter.¹¹³ Grundprincipen är således att aktieägare får delta i bolagsstämman och utöva den rösträtt som är förenat med aktieinnehavet i bolaget.¹¹⁴

Om inte annat följer av lag eller bolagsordning kan stämman besluta i varje fråga som rör bolaget, både sådant som lagen uttryckligen anger samt andra frågor hänförliga till aktiebolaget. Stämman har beslutanderätt om bolagets organisation, tillsättande och entledigande av styrelse och revisor, ökning och minskning av aktiekapital, fastställande av årsredovisning, åtgärder med anledning av vinst och förlust, ändring av bolagsordningen samt upplösning av bolaget genom fusion eller likvidation.¹¹⁵

---

¹⁰⁹ Se Arvidsson (2014).

¹¹⁰ Se NJA 2013 s. 177.

¹¹¹ Se Almlöf (2017).

¹¹² Se Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 7 kap., Karnov (besökt 2022-05-23).

¹¹³ Se 7 kap. 1 § ABL.

¹¹⁴ Se 7 kap. 2 § ABL.

¹¹⁵ Se Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 7 kap., Karnov (besökt 2022-05-23).

Till bolagsstämmans kompetens hör bland annat att besluta om ersättningsriktlinjer till ledande befattningshavare i publika bolag vid årsstämman.¹¹⁶ Med ersättning avses alla typer av ersättningar och förmåner som lön, provision och bonus.¹¹⁷ Med ledande befattningshavare avses styrelseledamöter, verkställande direktör och vice verkställande direktör. Det är styrelsens ansvar att upprätta förslag till årsstämman om riktlinjer och annan ersättning. Styrelsen ska upprätta ett förslag till nya riktlinjer om det uppstår ett behov av väsentliga ändringar av riktlinjerna, dock minst vart fjärde år.¹¹⁸ Riktlinjerna ska ange hur de bidrar till bolagets affärsstrategi, långsiktiga intressen och hållbarhet. Det finns därefter en rad krav på olika kriterier som riktlinjerna ska innehålla, bland annat uppgifter om de kriterier för utdelning av rörlig ersättning som ska tillämpas och den metod som används för att fastställa om kriterierna har fastställts.¹¹⁹ Kriterierna är ofta kopplade till finansiella resultat, men kan också vara kopplade till icke-finansiella resultat som bolagets sociala ansvar. Det finns inte i lagen något krav på vilka slags kriterier som ska tillämpas, detta kommer på bolagsstämman att fastställas. Ändamålet med uppgifterna är att aktieägarna med hjälp av riktlinjerna ska kunna bilda sig en uppfattning om de ekonomiska åtagandena för bolaget och vilken påverkan de kommer ha på bolagets långsiktiga intressen.¹²⁰

Man kan ibland tala om bolagsstämmans restkompetens, vilket åsyftar att stämman är kompetent då inte kompetensen uttryckligen faller under ett annat bolagsorgans exklusiva kompetens.¹²¹ Beslut i konstitutionella frågor, det vill säga frågor hänförliga till aktiebolagets existens, är dock i princip förbehållna bolagsstämman. Således ska alla frågor som relaterar till bolagets bildande, fortlevnad samt aktieägarnas intresse i detta ska fattas av bolagsstämman.¹²²

Beslut som fattas på bolagsstämman benämns stämmobeslut, vilka består av rättshandlingar från aktieägarna som mynnar ut i en gemensam rättshandling från stämman. Stämmobeslut gäller omedelbart efter det att fattats.¹²³ Bolagsstämman får inte fatta ett beslut som är ägnat åt att vara till nackdel för bolaget eller någon aktieägare.¹²⁴ För att ändra ett stämmobeslut krävs

---

¹¹⁶ Se 7 kap. 61 § ABL.

¹¹⁷ Se Prop. 2005/06:186 s. 66.

¹¹⁸ Se 8 kap. 51 § ABL.

¹¹⁹ Se 8 kap. 52 § ABL.

¹²⁰ Se Prop. 2018/19:56 s. 74 f.

¹²¹ Se Skog (2018) s. 155.

¹²² Se Bergström och Samuelsson (2015) s. 50 samt Eklund och Stattin (2021) s. 182.

¹²³ Se Eklund och Stattin (2021) s. 180.

¹²⁴ Se 7 kap. 47 § ABL.

att samma aktieägare är kvar vid stämman eller att en extra stämma inkallas för ändringen.¹²⁵ En aktieägare kan även påkalla klander av stämmobeslut om denna anser att ett beslut av bolagsstämman strider mot ABL, bolagsordningen eller årsredovisningslagen.¹²⁶ Ett stämmobeslut ska i regel tolkas objektivt, detta eftersom det inte finns något säkert sätt att bestämma aktieägarnas avsikt vid röstning om beslutet.¹²⁷

2.6.2 Aktiebolagets ledning

2.6.2.1 Allmänt

I publika aktiebolag består bolagsledningen av styrelse och verkställande direktör.¹²⁸ Aktiebolagets styrelse har till uppgift företräda bolaget och teckna dess firma.¹²⁹ Styrelsen kan således träda in som bolagets ställföreträdare och representera bolaget vid ingående av avtal och andra rättshandlingar.¹³⁰ Styrelsen är ansvarig för bolagets organisation samt förvaltningen av bolagets angelägenheter.¹³¹ Styrelsens ansvar är subsidiärt till bolagsstämmans möjlighet att besluta om organisationen eller riktlinjer för förvaltningen av bolagets angelägenheter. I den mån bolagsstämman inte fattat beslut hänförliga till organisationen eller förvaltningen ankommer det i stället på styrelsen.¹³²

Bolagets verkställande direktör ansvarar för den löpande förvaltningen av bolaget enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar.¹³³ Den verkställande direktören ansvarar således för driften av rörelsen, utövar tillsyn över personalen samt för en laglig och lämplig bokföring och medelsförvaltning. Den verkställande direktören får företräda bolaget och teckna dess firma i uppgifter inom dennes kompetensområde, utifrån delegerad behörighet från VD-instruktionen som beslutats av styrelsen.¹³⁴

---

¹²⁵ Se Eklund och Stattin (2021) s. 180.

¹²⁶ Se 7 kap. 50–52 §§ ABL.

¹²⁷ Se Eklund och Stattin (2021) s. 180.

¹²⁸ Se 8 kap. 1 §, 29 § samt 50 § ABL.

¹²⁹ Se 8 kap. 1 och 35 §§ ABL.

¹³⁰ Se Prop. 1975:103 s. 380.

¹³¹ Se 8 kap. 4 § ABL.

¹³² Se Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 4 §, Karnov (besökt 2022-05-23).

¹³³ Se 8 kap. 29 § ABL.

¹³⁴ Se 8 kap. 36 § ABL.

Bolagsstyrelsen fattar beslut på styrelsesammanträden.¹³⁵ För att beslut ska få fattas krävs att alla styrelseledamöter fått tillfälle att delta i ärendets behandling och fått tillfredsställande beslutsunderlag inför beslutet.¹³⁶ Styrelsen har en allmän skyldighet för att bolagets organisation är ändamålsenlig, vilket innebär att organisationen måste ha rutiner och funktioner som är kvalitetssäkrande. Organisationsansvaret kan förstås som så att styrelsen har ett övergripande ansvar för att planera och ange riktlinjer för organisationen inom bolaget.¹³⁷ Alla förvaltningsbeslut och ledamots agerande i övrigt ska främja bolagets intressen.¹³⁸

Gällande publika aktiebolag finns det särskilda föreskrifter gällande styrelsearbetet jämfört med regleringen för privata sådana. En styrelse i ett publikt bolag måste ha minst tre ledamöter.¹³⁹ Vidare måste också styrelsen i ett publikt aktiebolag årligen fastställa en skriftlig arbetsordning för sitt arbete av vilken bland annat arbetsfördelningen och frekvensen av styrelsesammanträden ska framgå.¹⁴⁰ Mer än hälften av styrelseledamöterna i publika bolag ska utses av bolagsstämman.¹⁴¹ Motiven bakom bolagsstämmans kompetens är att aktieägarna bör ha tillfälle att ha inflytande över bolagets inriktning och förvaltning.¹⁴²

2.6.2.2 Bolagsledningen ansvar

Av generalklausulen framgår att styrelsen eller någon annan ställföreträdare för bolaget får inte företa en rättshandling eller annan åtgärd som är till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare.¹⁴³ Den yttre ramen för bolagets verksamhet ska framgå av bolagsordningen, vilken är bindande för bolagets ställföreträdare. Bolagsordningen är således ett hinder för bolagsorganen att vidta åtgärd för ändamål som uppenbarligen är främmande för föremålet för bolagets verksamhet eller för verksamhetens syfte.¹⁴⁴ Skyldigheten att maximera värdet innebär att åtgärder som medför att värdet på det egna kapitalet blir större än vad det skulle bli jämfört med alla andra alternativ ska vidtas. Om det finns flera alternativt som ökar värdet på kapitalet ska bolaget välja det som bedöms öka värdet mest. Saknas alternativt som ökar värdet ska i

---

¹³⁵ Se Eklund och Stattin (2021) s. 252.

¹³⁶ Se 8 kap. 21 § 2 st. ABL.

¹³⁷ Se Eklund och Stattin (2021) s. 257.

¹³⁸ Se Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 4 §, Karnov (besökt 2022-05-23).

¹³⁹ Se 8 kap. 46 § ABL.

¹⁴⁰ Se 8 kap. 46 a § ABL.

¹⁴¹ Se 8 kap. 47 § ABL.

¹⁴² Se Prop. 1997/98:99 s. 84.

¹⁴³ Se 8 kap. 41 § ABL.

¹⁴⁴ Se Prop. 1975:103 s. 382.

stället sådana alternativ som medför att bevara nuvarande värde, eller om förluster bedöms vara oundvikliga, minimerar dessa väljas.¹⁴⁵

Bolagsledningen har ett allmänt förvaltningsansvar vilket kan sanktioneras av skadeståndsbestämmelser och straffbestämmelser, ansvaret prövas individuellt och självständigt.¹⁴⁶ En stiftare, styrelseledamot eller verkställande direktör som när denna fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget ska ersätta skadan.¹⁴⁷ Skadan kan yttra sig på olika sätt, till exempel genom en direkt förmögenhetsförlust eller utebliven vinst. Aktiebolagsrätten gör skillnad mellan direkt och indirekt skada. Den direkta skadan drabbar skadelidande direkt medan indirekt skada drabbar aktieägare då dennes aktier minskar i värde till följd av skadan. Rättsläget är dock oklart angående om en aktieägare kan få ersättning för indirekt skada och det finns stora meningsskiljaktigheter i doktrin. En sträng ståndpunkt är att indirekt skada aldrig skall ersättas mer än eventuellt då en överträdelse av likhetsprincipen eller generalklausulerna är för handen. En mer liberal ståndpunkt är att indirekt skada kan ersättas vid överträdelser av lojalitetsplikten, det vill säga inte endast begränsad till likhetsprincipen och generalklausulen.¹⁴⁸ Lojalitetsplikten framgår av jävsreglerna och innebär att en VD, styrelseledamot och ställföreträdare alltid ska agera med hänsyn till bolagets intresse.¹⁴⁹ Jävsreglerna är avsedda att skydda aktieägarnas intresse av att bredas största möjliga vinst.¹⁵⁰

Det är den allmänna skadeståndsrätten som utgör utgångspunkt för ansvarsbedömningen. Bedömningen ska därmed följa allmänna skadeståndsrättsliga principer som uppsåt- och oaktsamhetsbedömning liksom av adekvat orsakssamband mellan å ena sidan handling eller underlåtenhet.¹⁵¹ Som exempel på när skadeståndsskyldighet kan inträda är om ett bolagsstämmobeslut fattas och det därefter inträffar omständigheter som medför att beslutets verkställande skulle skada bolaget, men beslutet ändå verkställs.¹⁵² Bolagsledningen är skyldiga att iaktta den omsorg och lojalitet som krävs av en syssloman eller uppdragstagare i allmänhet. Grundläggande för bedömningen om oaktsamhet är i första hand regler i angivna lagar och bolagsordningen. Även andra lagar och rättsliga föreskrifter, genom vilka styrelseledamot eller

---

¹⁴⁵ Se Skog (2015) s. 11–19.

¹⁴⁶ Se Eklund, Stattin (2021) s. 257.

¹⁴⁷ Se 29 kap. 1 § ABL.

¹⁴⁸ Se Eklund, Stattin (2021) s. 271.

¹⁴⁹ Se 8 kap. 23 § och 24 §§ ABL.

¹⁵⁰ Se Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 23 §, Lexino 2021-09-01.

¹⁵¹ Se Andersson, Johansson och Skog (2021) kommentar 29 kap. 1 §.

¹⁵² Prop. 1975:103 s. 540.

verkställande direktör har ålagts plikter mot bolaget, kan behöva beaktas. Om dessa föreskrifter har följts bör personen i fråga bedömas ha uppträtt aktsamt och således kan inget skadeståndsansvar komma i fråga. Om lagen och bolagsordningens regler har följts men tillbörlig omsorg ändå har åsidosatts utgör det allmänna sysslomannaansvaret grunden för oaktsamhetsbedömningen.¹⁵³

---

¹⁵³ Se Andersson, Johansson och Skog (2021) kommentar 29 kap. 1 §.

3 Hållbart företagande

3.1 Definition av hållbart företagande

Hållbart företagande utgår från att företag ska bedriva en verksamhet som gynnar en hållbar utveckling.¹⁵⁴ Den vanligaste definitionen av hållbar utveckling kommer från Brundtland-rapporten vilken definierar begreppet som en utveckling som möter dagens behov utan att kompromissa framtida generationers förmåga att möta deras behov.¹⁵⁵ Hållbar utveckling definieras även inom svensk miljö rätt som att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling ska byggas på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.¹⁵⁶

EU-kommissionen har vidare definierat hållbart företagande som företagets ansvar för den egna verksamhetens påverkan på samhället, bland utifrån en ett miljömässigt perspektiv.¹⁵⁷ Regeringen har vidare definierat hållbart företagande som ett ansvarsfullt agerande som minimera risken för negativ påverkan. Hållbart företagande förstås som en nödvändighet för företagets överlevnad då de bidrar till tillväxt och i sin tur till jobbskapande.¹⁵⁸

3.2 Internationella riktlinjer för hållbart företagande

3.2.1 OECD:s riktlinjer för multinationella företag

Globaliseringen möjliggör handel och finansiella flöden mellan världens länder. Utvecklingen ger företagen större möjlighet att verka på andra sidan nationsgränserna vilket medför att dessa multinationella företag får stort inflytande och främjar så väl ekonomisk tillväxt som demokratin. Av maktpositionen följer ett gemensamt ansvar för att globaliseringen är hållbar, öppenheten kompletteras därför med socialt ansvar för företagen.¹⁵⁹

---

¹⁵⁴ Se Skr. 2015/16:69 s. 4.

¹⁵⁵ År 1983 bildades miljö rörelsen WCED (World Commission on Environment and Development). Rörelsen bestod av utrikesministrar, tjänstemän och beslutsfattare från 21 länder som hade till uppgift att hitta lösningar till växande miljö- och utvecklingsproblem. WCED redovisade sitt arbete i rapporten *Vår gemensamma framtid*, även kallad Brundtlandrapporten, år 1987., Se SOU 2004:104 s. 32.

¹⁵⁶ Se 1 kap. 1 § MB.

¹⁵⁷ Se meddelande från kommissionen COM(2011) 681 final, s. 7.

¹⁵⁸ Se Skr. 2015/16:69 s. 5.

¹⁵⁹ Se dnr. UD 06.002, s. 1.

OECD:s riktlinjer syftar till att säkerställa att de multinationella företagen verkar för förtroende i de samhällen där de är verksamma, bidrar till att förbättra klimatet för utlandsinvesteringar samt förstärka företagens bidrag till hållbar utveckling.¹⁶⁰ Riktlinjerna är resultatet av 39 olika staters samarbete och innehåller principer och standarder för god praxis. Företagens efterlevnad av riktlinjerna är frivillig och kan inte göras gällande rättsligt.¹⁶¹ Närmare 50 stater har anslutit sig till riktlinjerna, inklusive Sverige. Även om inte riktlinjerna är rättsligt bindande gör de stater som väljer att ansluta sig en utfästelse att tillämpa riktlinjerna och uppmuntra multinationella företag att följa dem.¹⁶²

Utifrån en miljöaspekt föreskrifter riktlinjerna att företagen bör ta i beräkning behovet av att skydda miljön och bedriva sin verksamhet på ett sådant sätt att det större målet hållbar utveckling kan uppnås. Företag uppmanas vidare att inhämta och utvärdera information om verksamhetens miljömässiga konsekvenser, ställa upp mätbara mål och riktmärken samt regelbundet bevaka dessa samt ständigt försöka förbättra miljöresultatet på företagsnivå.¹⁶³

Anslutningen till riktlinjerna medför även en skyldighet för länderna att inrätta en nationell kontaktpunkt, till vilken företag kan anmälas om någon anser att de brutit mot riktlinjerna. Den Nationella Kontaktpunkten, fortsättningsvis förkortad NKP, saknar befogenhet att ompröva domstolsbeslut eller utfärda sanktioner, de kan endast ge rekommendation och medla mellan parter.¹⁶⁴ NKP är en trepartssamverkan mellan staten, näringslivet och arbetstagarorganisationer.¹⁶⁵

3.2.2 FN:s vägledande principer för företag och Agenda 2030 för hållbar utveckling

Redan 1999 pekade FN genom nätverket Global Compact ut fyra områden för vilka företag skulle ha ansvarstagande – för mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljöhänsyn och antikorrupcion.¹⁶⁶ Global Compact är idag ett nätverk av företag och organisationer som riktar sig till företag med initiativet att dessa ska ta aktivt ansvar för tio erkända principer inom

---

¹⁶⁰ Se OECD:s riktlinjer för multinationella företag, se del 1.1.

¹⁶¹ Ibid. se I.1.

¹⁶² Se dnr. UD 06.002, s. 5.

¹⁶³ Se OECD:s riktlinjer för multinationella företag, se del VI. Miljö.

¹⁶⁴ Se dnr. UD 06.002, s. 5.

¹⁶⁵ Se *Procedurregler för den svenska Nationella Kontaktpunkten (NKP)*.

¹⁶⁶ Se Skr 2015/16:69 s. 6.

mänskliga rättigheter. Tre av principerna är hänförliga till miljön och föreskriver att företagen ska stödja försiktighetsprincipen vad gäller miljörisker, ta initiativ för att stärka ett större miljömedvetande samt uppmuntra utvecklandet av miljövänlig teknik.¹⁶⁷

Initiativet har 14 000 medlemmar globalt, cirka 450 svenskt företag är anslutna medlemmar, vilket gör Global Compact till världens största initiativ för företags hållbarhet.¹⁶⁸ Genom ett medlemskap förbinder sig företag och organisationer att aktivt arbeta med hållbarhetsfrågor och årligen rapportera sitt arbete till FN. Rapporten ska innehålla information om företagens arbete med de tio principerna, rapporteringen blir sedan offentlig på Global Compacts hemsida. Om företagen misslyckas med sin rapportering över tid riskerar dessa att bli uteslutna ur nätverket, samtliga uteslutna företag listas på Global Compacts hemsida.¹⁶⁹

September 2015 enades världens länder om en agenda för hållbar utveckling. FN:s Agenda 2030 innehåller 17 mål för hållbar utveckling med 169 delmål. Målen baseras på tre dimensioner av hållbar utveckling – den ekonomiska, sociala och miljömässiga.¹⁷⁰ Den privata sektorn, såväl mikroföretag som multinationella företag, erkänns en stor roll för att kunna nå målen om hållbar utveckling.¹⁷¹ De mål som riktar sig till företag har målsättning om att utveckla näringslivet till att ha mer hållbara industrier, innovationer, infrastrukturer samt mer hållbar konsumtion och produktion.¹⁷² Ur miljösynpunkt uppmuntras företagen bland annat att införa hållbara metoder och integrera hållbarhetsinformation i sin rapporteringscykel.¹⁷³

3.3 Aktiebolaget – en hållbar associationsform?

Efter finanskrisen som drabbade Sverige för snart 15 år sedan har intresset för hållbart ägande och hållbara investeringar ökat. Anledningen till detta är flera, men en som kan nämnas är offentliga samt EU-rättsliga initiativ. Efter finanskrisen visade rapporter att företag med mer långsiktiga mål med sina investeringar klarade sig bättre än företag med högre riskprofiler och kortare avkastningskrav. Resultatet har lett till ett ökat intresse för hållbara investeringar, som i sin tur skapar hållbart ägande. De flesta aktörer på marknaden styrs dock fortfarande av mer

---

¹⁶⁷ Se Global Compact Network Sweden hemsida om “*De Tio Principerna*”

¹⁶⁸ Se publikationen *Guide to Corporate Sustainability, UN Global Compact*, s. 7.

¹⁶⁹ Se Global Compact Network Sweden hemsida om “*Rapportering*”.

¹⁷⁰ Se Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling, s. 2.

¹⁷¹ Ibid. s. 9.

¹⁷² Se taxonomiförordning skäl (2).

¹⁷³ Se Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling, mål 12.6.

eller mindre kortsiktiga ekonomiska avkastningsmått, vilket förblir ett hinder mot mer hållbart ägande och hållbara investeringar. Synsättet kan även anses vara manifesterat i den statliga regleringen av bolagsstyrning, till exempel genom aktiebolagslagstiftningen.¹⁷⁴ Marknadsaktörernas beteende och regleringen av bolagsstyrningen förutsätter att de stora företagen styrs för att maximera avkastningen på en kort eller medelkort sikt, det läggs fortfarande stor vikt på aktiekursens utveckling i samband med hel- och delårsrapporter på marknadsplatser.¹⁷⁵

I förarbetet till aktiebolagslagen diskuteras företagets sociala ansvar i förhållande till bolagets vinstsyfte. Av förarbetet framgår att den ökade internationaliseringen av näringslivet ställt nya krav på ansvarstagande från företagets sida, bland annat för verksamhetens miljömässiga effekter. Enligt författarna till propositionen hamnar eventuella regeländringar hänförliga till företagets sociala ansvar utanför det rent aktiebolagsrättsliga området. Därmed lämnades inte några förslag med omedelbar koppling till frågor kring företagets sociala ansvar i samband med den nya aktiebolagslagen.¹⁷⁶ Liknande resonemang fördes av nobelpristagaren Milton Friedman, som med sitt uttryck ”The business of business is business” betonade uppdraget som företagsledningen fått från företagets ägare – att öka värdet på investeringen från aktieägarna. Social eller miljömässig hänsyn, utöver vad som framgår av lagstiftningen, ska inte tas av den verkställande ledningen i bolaget. De ska inte heller ha rätt att använda bolagets medel för att stödja ideella syften, sådana investeringar stod det i stället kapitalägarna fritt att göra med egna resurser.¹⁷⁷ Långt senare i sitt liv modifierade Friedman sitt tidigare svar och medgav att företag borde ha visst miljömässigt och socialt ansvar för att långsiktigt kunna fylla sin uppgift.¹⁷⁸

För noterade bolag är det viktigt med aktieägarintresse, eftersom det är genom aktieägarnas investeringar som bolaget kan driva in kapital till verksamheten. I uttrycket *insiktsfullt ägarperspektiv* finns utrymme för bland annat miljöansvar och socialt ansvar, vilket kan hjälpa företagen att stärka sin förmåga att på lång sikt leverera värde till sina ägare. Intresset för hållbara placeringar ökar starkt, både bland hushållen och professionella kapitalförvaltare.¹⁷⁹ Numera finns det en allt för stor risk i att ett företag beskrivs som miljöfarligt eller med osunda

---

¹⁷⁴ Se Eklund och Stattin (2021) s. 109.

¹⁷⁵ Ibid. s. 110.

¹⁷⁶ Se Prop. 2004/05:85 s. 218 ff.

¹⁷⁷ Se Freidman (1970).

¹⁷⁸ Se Borglund, De Geer, Sweet (2012) s. 38.

¹⁷⁹ Se *Hållbarhetsrapport 2021 – klimatet i fokus*, s. 7.

arbetsförhållanden, således spelar insiktsfullt ägarperspektiv stor roll för publiciteten för bolag. Det blir således strategiskt viktigt för bolag att förhålla sig proaktivt till frågor som berör hållbart företagande och även ta ett större ansvar än de krav som finns i lagstiftning.¹⁸⁰

3.4 Hållbarhetsrapportering enligt ÅRL

Företagens hållbarhetsrapportering regleras idag av direktiv 2014/95/EU vad gäller vissa stora företags och koncerners tillhandahållande av icke-finansiell information och upplysningar om mångfaldspolicy (*Non-Financial Reporting Directive*, NFRD). Syftet med NFRD var att öka öppenheten om social och miljörelaterad information så att företag når upp till samma höga nivå i sin rapportering.

Genomförandet av direktivet NFRD i svensk rätt medförde bland annat ändringar i årsredovisningslagen. NFRD gjorde det tvingande att kräva upplysningar i hållbarhetsfrågor från stora företag av allmänt intresse och som på balansdagen hade haft i genomsnitt 500 anställda under räkenskapsåret. Av propositionen till ändringen i ÅRL framgår att ett lagstadstadgat krav på hållbarhetsrapportering bedömdes kunna öka transparensen och underlätta jämförelse mellan företagen. Lagkravet bedömdes vidare kunna ge en ram från vilken företagen kunde bedriva och utvärdera sina verksamheter på lika villkor. Eftersom detta bedömdes utgöra en fördel för företagen valde man att i svensk rätt omfatta fler företag än den krets som ändringsdirektivet ställde krav på.¹⁸¹

Direktivet, och de tillhörande svenska förarbetena, mynnade ut i ändringar i årsredovisningslagen. Det ställs idag krav på hållbarhetsrapportering för företag som uppfyller minst två av följande villkor; att medelantalet anställda i företaget har uppgått till mer än 250, företagets redovisade balansomsättning uppgått till mer än 175 miljoner kronor eller om företagets redovisade nettoomsättning uppgått till mer än 350 miljoner kronor. Vart enskilt krav ska ha varit uppfyllt under de två senaste räkenskapsåren.¹⁸² Skyldighet att upprätta en hållbarhetsrapport inträder således om mer än ett av de tre delvärdena är uppfyllda. Rapporteringskravet gäller alla typer av företag, så snart ett företag uppfyller förutsättningarna

---

¹⁸⁰ Borglund, De Geer, Sweet (2012) s. 38.

¹⁸¹ Prop. 2015/16:193 s. 41 ff.

¹⁸² 6 kap. 10 § ÅRL.

i fråga om storlek inträder således skyldigheten att upprätta en hållbarhetsrapport.¹⁸³ Det är företagets ledningsorgan som har ansvar att se till att en hållbarhetsrapport upprättas.¹⁸⁴

Hållbarhetsrapporten ska innehålla de hållbarhetsupplysningar som behövs för förståelsen av företagets utveckling, ställning och resultat och konsekvenserna av verksamheten, däribland upplysningar i frågor som rör miljö, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption. Rapporten ska ange företagets affärsmodell, den policy som företaget tillämpar i frågorna, inklusive granskningsförfarande, resultatet av policyn, väsentliga risker kopplade till företagets risker och hantering av dessa samt centrala resultatindikationer som är relevanta för verksamheten.¹⁸⁵ Resultatindikationerna kan exempelvis röra sig om uppmätta koldioxidutsläpp, men bestämmelsen innebär inte något generellt krav på att sifferupplysning ska lämnas.¹⁸⁶

Vid angivande av risker i företagets verksamhet ska företaget lämna hållbarhetsupplysningar om de frågor där det är mest sannolikt att väsentliga risker kan ge upphov till allvarliga konsekvenser. Konsekvensernas allvar ska bedömas efter hur omfattande de är. När det är relevant ska rapporten även innehålla upplysning om förväntade negativa effekter kopplade till företagets affärsförbindelser, produkter och tjänster. Vid avgörandet om vad som är relevant ska vad som är av betydelse för en riskbedömning beaktas. I bedömningen får företagen ta ställning till om det finns tillräckligt sakligt samband och om saken är av tillräckliga proportioner för att tas upp.¹⁸⁷

Uppgiftsskyldigheten i rapporten ska grundas på vad som kan antas vara av betydelse för företagets intressenter.¹⁸⁸ Hållbarhetsrapporten bör innehålla uppgifter om bland annat de aktuella och förutsebara konsekvenserna av företagets verksamhet på miljön, användning av energi från förnybara och icke-förnybara källor och växthusgasutsläpp.¹⁸⁹ Samtidigt kan upplysningar om förestående utveckling eller om frågor som är under behandling undantas från hållbarhetsrapporten om ett offentliggörande av informationen bedöms skulle kunna skada

---

¹⁸³ Prop. 2015/16:193 s. 64.

¹⁸⁴ 8 kap. 4 § ABL samt prop. 2015/16:193 s. 64.

¹⁸⁵ 6 kap. 12 § ÅRL.

¹⁸⁶ Se Af Sandeberg, Årsredovisningslag (1995:1554) 6 kap. 12 §, Karnov (besökt 2022-05-23).

¹⁸⁷ Prop. 2015/16:193 s. 67.

¹⁸⁸ Ibid. s. 66.

¹⁸⁹ Skäl 7, direktiv 2014/95/EU om ändring av direktiv 2013/34/EU av 26 juni 2013 vad gäller vissa stora företags och koncerners tillhandahållande av icke-finansiell information och upplysningar om mångfaldspolicy (fortsättningsvis förkortad direktiv 2014/95/EU av den 26 juni 2013).

företagets marknadsposition allvarligt, om utelämnandet inte hindrar förståelsen av företagets utveckling, ställning eller resultat eller konsekvenserna av verksamheten.¹⁹⁰ Sammantaget kan omfattningen av upplysningsskyldigheten avgöras med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet och vad som är relevant. Det är företagets styrelse som har det yttersta ansvaret för hållbarhetsrapportens innehåll.¹⁹¹ Styrelsens ansvar för rapportens upprättande samt innehåll ska förstås i ljuset av resterande del av årsredovisningen och det övergripande ansvar styrelsen har för förvaltningen av bolagets angelägenheter.¹⁹²

Rapporten bör vidare, när det är relevant, innehålla information om företagets granskning beträffande dess leverantörs- och underleverantörskedjor för att identifiera, förebygga och mildra faktiska och potentiella negativa konsekvenser.¹⁹³ Oavsett om hållbarhetsrapporterna ingår i förvaltningsberättelser eller om den upprättas som en från årsredovisningen skild handling finns det krav på revisorsgranskning av rapporten.¹⁹⁴

3.5 Svenska koden för bolagsstyrning

Utöver ABL, eller snarare att beakta som ett inslag, finns även svensk kod för bolagsstyrning, fortsättningsvis kallad Koden. Koden är en typ av självreglering som skapats av marknadsaktörerna.¹⁹⁵ Författarna bakom Koden är Kollegiet för svensk bolagsstyrning, och deras uppgift är att främja god bolagsstyrning i börsnoterade bolag i Sverige. Aktiebolag som är börsnoterade ska tillämpa Koden från tidpunkten för börsnoteringen, publika aktiebolag behöver således förhålla sig till Kodens föreskrifter.¹⁹⁶ Det vanliga är att när ett aktiebolag börsnoteras förbinder sig detta genom noteringsavtalet att följa Koden, vilken kompletterar reglerna i ABL om bolagsstyrning.¹⁹⁷

Kollegiet framhåller i de senaste förändringarna från 2020 att aktiebolagets syfte, om inte annat anges i bolagsordningen, är att generera vinst till fördelning mellan aktieägarna, men att företaget har frihet att bedriva sin verksamhet på bästa möjliga sätt för långsiktigt hållbart

---

¹⁹⁰ 6 kap. 13 § ÅRL.

¹⁹¹ Prop. 2015/16:193 s. 66.

¹⁹² 8 kap. 4 § ÅRL.

¹⁹³ Se skäl 6, direktiv 2014/95/EU.

¹⁹⁴ Se 9 kap. 31 och 38 §§ ABL samt 6 kap. 14 § och 7 kap. 31 c § ÅRL.

¹⁹⁵ Eklund och Stattin (2021) s. 120.

¹⁹⁶ Se Svernlöv (2020) rubrik III, Regler för bolagsstyrning.

¹⁹⁷ Eklund och Stattin (2021) s. 120.

värdeskapande förutsätter att de tillser att förtroende för verksamheten upprätthålls hos det omgivande samhället. Kommentaren har sitt ursprung i den debatt som på ena sidan det aktiebolagsrättsliga vinstsyftet och på andra sidan hållbarhetsfrågor och socialt ansvarstagande, och allt fler företag bedrivs idag med beaktande av hänsyn som vid första anblick tycks avvika från vinstsyftespresumtionen.¹⁹⁸

I inledningen till Koden förs en diskussion om att vinstsyftet och hållbart företagande idag går hand i hand. Med anledning av klimatkrisen är efterfrågan på företag med hållbarhetsfokus stort, därmed blir hållbarhetsarbete en nyckelkomponent till en framgångsrik företagsstrategi. Ett genomtänkt hållbarhetsarbete kan således utgöra en förutsättning för vinst på marknaden. I en vidare diskussion kring vinstsyftets rättsliga konstruktion och möjligheten att göra avsteg från den konstateras att regeln är brett och vagt formulerad. Det framgår varken av lag eller motivuttalanden hur vinst ska uppnås, vilket gör att ledningen lämnas med en betydande möjlighet att agera på eget bevåg så länge detta kan motiveras ur ett ekonomiskt syfte.¹⁹⁹

Av Koden framgår att till styrelsens uppgifter tillhör att förvalta bolagets angelägenheter i bolagets och samtliga aktieägare intresse samt att identifiera hur hållbarhetsfrågor påverkar bolagets risker och affärsmöjligheter.²⁰⁰ I praktiken medför detta att styrelsen behöver skaffa sig en bred och allomfattande bild av organisationens risker som är hållbarhetsrelaterade, precis som de behöver för andra områden som informationssäkerhet och integritetsfrågor.²⁰¹ Kollegiet får genom Koden en roll i självregleringen, men har inte någon övervakande eller dömande roll när det gäller hur enskilda bolag tillämpar Koden. Övervakning av att bolagen tillämpar Koden på ett tillfredsställande sätt är en uppgift för de börser på vilkas reglerade marknader bolagens aktier är upptagna till handel.²⁰²

3.6 Finansinspektionens föreskrifter

Finansinspektionen, fortsättningsvis benämnd FI, är ansvarig förvaltningsmyndighet för tillsynen, regelgivningen och tillståndsprövningen som rör finansiella marknader. FI vidtar också åtgärder för att motverka finansiella obalanser i syfte att stabilisera kreditmarknaden.

---

¹⁹⁸ Se Svernlöv (2020), rubrik Huvudsakliga förändringar.

¹⁹⁹ Ibid.

²⁰⁰ Artikel 3.1, svensk kod för bolagsstyrning.

²⁰¹ Se Svernlöv (2020), rubrik Uppföljnings- och kontrollsystem samt riskhantering.

²⁰² Ibid. Artikel I.4.

Myndigheten ska vid beslutsfattande, resursfördelning och planering verka för att det finansiella systemet är stabilt, ger högt skydd för konsumenter och bidrar till en hållbar utveckling.²⁰³

Som tillsynsmyndighet kan FI bidra till att påskynda en omställning till hållbart företagande och undanröja hinder. FI kommer spela stor roll i omställningen till de nya EU-regler som får betydelse för finansmarknaden som bland annat påverkar hållbarhetsrapportering. FI kan underlätta för företagen i omställningen genom att föra dialog med enskilda företag som branschföreträdare för att bemöta frågor och utveckla praxis.²⁰⁴

I april 2020 fick FI av regeringen i uppdrag att följa upp hur finansmarknadsaktörers klimatrapporering och hur lån och investeringar förhåller sig till Parisavtalets 1,5-gradersmål.²⁰⁵ Inom ramen för uppdraget har FI bland annat varit rådgivande till företagen om hur dessa ska förstå, mäta och hantera omställningen av koldioxidutsläpp.²⁰⁶ FI gjorde i samband med rapporten en uppföljning av hur långt de svenska finansiella företagen²⁰⁷ kommit i arbetet med att mäta och informera om klimatrisker och climateffekter. Resultatet visade att endast ett fåtal bolag har processer som täcker hela värdekedjan i arbetet att identifiera, mäta, bedöma och hantera klimatrisker. Vidare uppmärksammades att många företag analyserar förekomsten av olika omställningsrisker kopplade till fossila bränslen och vilka risker som en höjning av havsnivån och extrema väderhändelser kan leda till för deras investeringar. Färre mäter däremot hur deras investeringar förhåller sig till klimatmålen i Parisavtalet och ännu färre redovisar det resultatet externt.²⁰⁸

Som tidigare nämnt agerar FI i en bred roll som både rådgivande och tillsynsmyndighet och kommer spela en stor roll i omställningen till hållbart företagande. FI uppmärksammar att omställningen till fossilfri ekonomi är nödvändig, men inte heller riskfri. Många verksamheter kommer enligt FI behöva anpassas i grunden för att överleva och vissa kan till och med behöva avvecklas.²⁰⁹

---

²⁰³ Se 1 och 2 §§ förordning (2009:93) med instruktion för Finansinspektionen.

²⁰⁴ Se *Hållbarhetsrapport 2021 – klimatet i fokus*, s. 3 ff.

²⁰⁵ Se uppdrag till FI om uppföljning av finansmarknadsaktörers klimatrapporering, s. 1

²⁰⁶ Se *Hållbarhetsrapport 2021 – klimatet i fokus*, s. 4.

²⁰⁷ Notera att till finansiella företag räknas försäkringsföretag, banker och fondbolag.

²⁰⁸ Se *Hållbarhetsrapport 2021 – klimatet i fokus*, s. 16.

²⁰⁹ *Ibid.* s. 6.

4 Hållbart företagande enligt den gröna given

4.1 EU:s arbete för hållbart företagande

Sedan år 2015 – 2016, då både FN:s Agenda 2030 och Parisavtalet antogs respektive trädde i kraft, har EU i större utsträckning erkänt behovet av lagstiftningsinitiativ för att främja hållbarhetsperspektivet i det europeiska näringslivet.²¹⁰ EU:s åtagande om att genomföra Agenda 2030 ledde fram till ett meddelande från EU-kommissionen om “Nästa steg för en hållbar europeisk framtid” vilket innehåller EU-åtgärder för hållbarhet. Enligt denna har EU för avsikt att vara en föregångare när det kommer till att genomföra 2030-agendan och nå målen för hållbar utveckling.²¹¹

Arbetet för hållbar utveckling inom EU finns stadgad både i fördraget och funktionsfördraget. Unionens inre marknad ska verka för en hållbar utveckling i Europa som bygger på välavvägd ekonomisk tillväxt med hög konkurrenskraft där full sysselsättning och sociala framsteg eftersträvas, samt på en hög miljöskyddsnivå och en bättre miljö.²¹² Unionen ska vidare bidra till internationella åtgärder för att bevara och förbättra miljön och för en hållbar förvaltning av jordens naturresurser i syfte att garantera en hållbar utveckling.²¹³ Det finns även övergripande miljömål i integrationsplikten och miljöskydds krav som måste integreras i utformningen och genomförandet av unionens politik och verksamhet, särskilt i syfte att främja hållbar utveckling.²¹⁴

Inom EU talas om den gröna given, vilken syftar till att omvandla EU till en modern, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi utan nettoutsläpp av växthusgaser senast år 2050.²¹⁵ År 2018 antog EU-kommissionen en handlingsplan för finansiering av hållbar tillväxt, vilken redovisar en övergripande strategi för att ytterligare koppla ekonomi med hållbarhet.

---

²¹⁰ Se Sjäfjell (2021).

²¹¹ Se COM(2016) 739 s. 3.

²¹² Se Artikel 3.3 FEU.

²¹³ Se Artikel 21.2 (f) FEU.

²¹⁴ Se Artikel 11 FEUF.

²¹⁵ Se COM(2021) 189 final, s. 1.

Handlingsplanens målsättningar är att omdirigera kapitalflöden för att uppnå en hållbar och inkluderande tillväxt, integrera hållbarhet i riskhanteringen och främja transparens och långsiktighet på finansmarknaden och i ekonomin som helhet.²¹⁶ EU-strategi för hållbar finansiering har bland annat mynnat ut i taxonomiförordningen samt förslag till direktiv som har en direkt påverkan på börsnoterade bolag för vilka kommer redogöras för nedan i kapitlet.²¹⁷

4.1.1 Taxonomiförordningen

För att nå målsättningarna inom den gröna given bedömdes att kapitalflöden, investeringar, i större utsträckningen behövde styras mot hållbara projekt och verksamheter.²¹⁸ Genom taxonomiförordningen inrättas ett klassificeringssystem för miljömässiga hållbara verksamheter. Systemet ska införas genom krav för när produkter ska få marknadsföras som miljömässigt hållbara, vilka syftar till att förbättra investerarnas förtroende och medvetenhet om företags miljöpåverkan, och motarbetar risken för grönmalning²¹⁹ och skapar därmed mer öppenhet på marknaden.²²⁰ Resonemanget bakom en enhetlig taxonomi inom EU bygger på tanken att en styrning av kapitalflöden mot en mer hållbar ekonomisk verksamhet måste bygga på en gemensam definition av begreppet ”hållbar”. Ett enhetligt klassificeringssystem bedömdes kunna bringa klarhet i vilka typer av verksamheter som kan betraktas som ”hållbara”.²²¹ Förordningens krav på hållbarhetsrapportering gäller företag som omfattas av en skyldighet att offentliggöra icke-finansiell information.²²² De företag som omfattas av skyldigheten är företag av allmänt intresse som i genomsnitt haft 500 anställda.²²³ Definitionen av företag av allmänt intresse omfattar bland annat börsnoterade företag.²²⁴

Genom förordningen fastställs kriterier för att avgöra huruvida en ekonomisk verksamhet ska anses vara miljömässigt hållbar, med syfte att fastställa i vilken grad en investering är miljömässigt hållbar.²²⁵ Förordningen är tillämplig på finansmarknadsaktörer eller emittenter

---

²¹⁶ Regeringskansliet Faktapromemoria 2017/18:FPM63.

²¹⁷ Se COM(2021) 189 final, s. 4.

²¹⁸ Se skäl (9) i förordning 2019/2088 av den 27 november 2019.

²¹⁹ Mer känt under det engelska uttrycket *greenwashing*, vilken innebär att ett företag får en konkurrensfördel genom att marknadsföra en produkt som miljövänlig när den i själva verket inte uppfyller grundläggande miljönormer, se mer skäl (11) i förordning 2019/2088 av den 27 november 2019.

²²⁰ Se skäl (11) i förordning 2019/2088 av den 27 november 2019.

²²¹ Se meddelande från kommissionen, COM(2018) 97 s. 4.

²²² Se artikel 8.1 förordning 2019/2088 av den 27 november 2019.

²²³ Se artikel 19.a och 29.a, Direktiv 2013/34/EU av den 26 juni 2013.

²²⁴ Ibid. se 2.1.a.

²²⁵ Artikel 1.1, förordning 2019/2088 av den 27 november 2019.

med finansiella produkter eller företagsobligationer som tillhandahålls som miljömässigt hållbara, finansmarknadsaktörer som tillhandahåller finansiella produkter och företag som har skyldighet att offentliggöra en icke-finansiell rapport.²²⁶ För att en verksamhet ska klassificeras som miljömässigt hållbar ska den bidra väsentligt till ett eller flera av sex fastställda miljömål och i övrigt inte orsaka betydande skada för något av de övriga målen samt uppfylla vissa minimikrav inom hållbarhet.²²⁷ De sex fastställda miljömålen omfattar följande krav:

- begränsning av klimatförändringar,
- anpassning till klimatförändringar,
- hållbar användning och skydd av vatten och marina resurser, omställning till cirkulär ekonomi,
- förebyggande och begränsning av miljöföroreningar, samt
- skydd och återställande av biologisk mångfald och ekosystem.²²⁸

Lagstiftningsåtgärder i svensk rätt med anledning av EU:s gröna taxonomiförordning trädde i kraft den 1 januari 2022.²²⁹ Åtgärderna innebar bland annat att en ny paragraf infördes i ÅRL, vilken i princip hänvisar till taxonomiförordningen för ytterligare bestämmelser om innehållet i den hållbarhetsrapport som vissa stora företag ska upprätta.²³⁰ Det utvidgade kravet innebär att de berörda företagen ska inkludera information om hur och i vilken utsträckning företagets verksamheter är förknippade med ekonomiska verksamheter som ska anses vara miljömässigt hållbara.²³¹ Icke-finansiella företag, som börsnoterade aktieföretag, ska särskilt lämna upplysningar om den andel av deras omsättning som härrör från produkter eller tjänster som är förknippade med ekonomiska verksamheter som anses vara miljömässigt hållbara och den del av deras kapital- och driftsutgifter som avser tillgångar eller processer som är förknippade med ekonomiska verksamheter som anses vara miljömässigt hållbara.²³²

---

²²⁶ Se artikel 1.2 förordning 2019/2088 av den 27 november 2019.

²²⁷ Ibid. artikel 3a.

²²⁸ Se artikel 9 taxonomiförordningen.

²²⁹ Se prop. 2021/22:11 s. 1.

²³⁰ Ibid. s. 7.

²³¹ Se artikel 8.1 taxonomiförordningen.

²³² Ibid. Artikel 8.2.

4.1.2 Förslag på direktiv om företagens hållbarhetsrapportering

Företagens hållbarhetsrapportering regleras idag av direktivet om icke-finansiell rapportering.²³³ Direktivet om icke-finansiell rapportering antogs år 2014 med syftet att göra icke-finansiell information mer konsekvent och jämförbar i hela unionen genom att låta stora företag utarbeta en icke-finansiell rapport som minst innehåller information om miljörelaterade, sociala och personalrelaterade frågor. Rapporten ska innehålla uppgifter om de aktuella och förutsebara konsekvenserna av företagets verksamhet på miljön, och, i förekommande fall, på hälsa och säkerhet, användning av energi från förnybara och/eller icke-förnybara källor, växthusgasutsläpp, vattenanvändning och luftföroreningar.²³⁴ Direktivet om icke-finansiell rapportering är tillämpligt på stora företag av allmänt intresse med ett genomsnittligt antal anställda på över 500 personer. Cirka 12 000 företag har omfattats av rapporteringsdirektivet.²³⁵

I enlighet med rapporteringsdirektivet offentliggjorde kommissionen år 2017 och 2019 icke-bindande riktlinjer för rapporteringen för att förbättra kvaliteten på företagens rapportering. Resultatet blev dock inte som önskat och kvaliteten på rapporteringen av klimatrelaterad information förbättrades inte i tillräcklig utsträckning. EU-kommissionen åtog sig att föreslå en översyn av direktivet om icke-finansiell rapportering, vilket hade brister som medförde att investerarnas informationsbehov inte uppfylldes. Informationsbristen bedömdes bland annat bero på att rapporterad information varken var tillräckligt tillförlitlig eller jämförbar mellan företagen. Vidare bedömdes även informationsbristen bero på bristande precision i de uppställda kraven i direktivet, därmed är det svårt för företagen att veta exakt vilken information de bör rapportera om. Den 21 april 2021 lade Europeiska kommissionen därför fram ett förslag om företags hållbarhetsrapportering vilket syftar till att förbättra hållbarhetsrapporteringen.²³⁶ De föreslagna standarderna för hållbarhetsrapporteringen ska vara förenliga med taxonomiförordningens klassificeringssystem. Standarderna kommer ta hänsyn till de indikatorer som företag måste lämna om i vilken utsträckning deras verksamhet är miljömässigt hållbar i enlighet med taxonomiförordningen, samt granskningskriterierna och taxonomiförordningens tröskelvärde vad avser principen om att inte orsaka betydande skada.²³⁷

---

²³³ Se direktiv 2014/95/EU av den 22 oktober 2014.

²³⁴ Ibid. Skäl (6).

²³⁵ Se COM(2021) 188 final s. 2.

²³⁶ Ibid. s. 4.

²³⁷ Ibid. s. 6.

Enligt förslaget ska stora företag, samt alla företag som är noterade på en reglerad marknad inom EU, med undantag för noterade mikroföretag, hållbarhetsrapportera i enlighet med direktivet. Dessutom ska moderbolag i en stor koncern ska upprätta en hållbarhetsrapport för hela koncernen samt icke EU-företag som är noterade på en reglerad marknad inom EU och EU-företag som är dotterföretag i en utländsk koncern omfattas av regelverket.²³⁸

Information som ska framgå av rapporteringen är bland annat omfatta beskrivning av företagets hållbarhetsmål och vad företaget gjort för att uppnå dessa. Vidare ska den även beskrivning av företagets planer på att säkerställa att dess affärsmodell och affärsstrategi är förenlig med omställningen till en hållbar ekonomi och med begränsning av den globala uppvärmningen till 1,5 °C i linje med Parisavtalet. Fortsättningsvis ska även hållbarhetsrapporteringen innehålla en beskrivning av den due diligence-process²³⁹ som görs med avseende på hållbarhetsfrågor.²⁴⁰ Moderföretag i stor koncern ska, på liknande vis, i förvaltningsberättelsen för koncernen inkludera den informationen som behövs för att förstå koncernens inverkan på hållbarhetsfrågor, till exempel vilka hållbarhetsmål som fastställts av koncernen.²⁴¹ Enligt förslaget ska medlemsstaterna kräva att lagstadgade revisorer och revisionsföretag genomför bestyrkande som avser hållbarhetsrapportering i enlighet med säkerhetsstandarder som antagits av kommissionen.²⁴²

4.1.3 Förslag på direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag om hållbarhet

4.1.3.1 Tillämplighet

Den 23 februari 2022 publicerade EU-kommissionen ett förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet²⁴³ för företag om hållbarhet. Tidigare har internationella frivilliga standarder för ansvarsfullt företagande funnits till förfogande för företag som ett verktyg för att identifiera

---

²³⁸ Se Faktapromemoria 2021/21:FPM108.s.

²³⁹ Se kapitel 4.2.1.3.

²⁴⁰ Se artikel 19a, COM(2021) 189 final.

²⁴¹ Ibid. artikel 29.

²⁴² Ibid. artikel 26.

²⁴³ Begreppet tillbörlig verksamhet är ett begrepp som används i internationella standarder som bland annat fastställts genom FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Begreppet är mer känt under det engelska uttrycket *Due Diligence*. I kravet på tillbörlig aktsamhet ingår att lämna externt relevant information om policyer, förfarande och åtgärder för tillbörlig aktsamhet som genomförs för att identifiera och hantera faktiska eller potentiella negativa effekter, inbegripet slutsatser och resultat av dessa insatser. Se skäl (44) COM(2022) 71 final.

risker i värdekedjor. Det har dock funnits svårigheter för företagen att tillämpa dessa standarder då det funnits bristande rättslig klarhet angående vilken skyldighet företag har att iakttä tillbörlig aktsamhet. Som en följd av detta har inte fördelarna med tillbörlig aktsamhet fått någon större spridning bland europeiska företag och har därmed inte lett till någon storskalig förbättring bland sektorerna.²⁴⁴ Direktivet kommer att komplettera taxonomiförordningen och direktivet om företagens hållbarhetsrapportering samt ligga till grund för förordningen om hållbarhetsupplysningar.²⁴⁵

Redan i juli 2020 publicerade EU-kommissionen en studie angående styrelseuppdraget i förhållande till hållbar bolagsstyrning tillsammans med revisionsföretaget EY. Av studien framgick att beslutsfattare i börsnoterade bolag i EU fokuserar på kortsiktig aktieägarmaximering snarare än på företagets långsiktiga intressen vilken minskar den långsiktiga, ekonomiska, miljömässiga och sociala hållbarheten. Andra studier visar också att mindre bolag mer benägna att verka mer ansvarsfullt och förändras innovativt för att verka mer hållbart. En möjlig anledning till detta är att mindre bolag ofta står närmare sina intressenter, till exempel investerare och anställda, och därför är mer villiga att agera hållbart för att få acceptans av dessa.²⁴⁶

Som anledning till normen om kortsiktig maximering uppgavs bland annat vara att styrelseledamöternas uppgifter och företagets intressen tolkas snävt, att styrelsens ersättningsstrukturer stimulerar kortsiktigt aktieägarvärde snarare än långsiktigt värdeskapande för företaget och att nuvarande regelverk inte ger tillräckligt uttryck för företagets långsiktiga intressen. I studien diskuteras orsakerna till den kortsiktiga vinstmaximeringen samt möjliga lösningar för att bidra till uppnåendet av Agenda 2030 samt målen i Parisavtalet. Studien föreslår att framtida reglering från EU bör fokusera på tre viktiga områden.²⁴⁷

För det första bedömdes att lagstiftning från EU skulle stärka styrelseledamöternas roll i att driva företagets långsiktiga intressen. EU bör arbeta för att skingra nuvarande missuppfattningar och fel i förhållande till syftet med bolaget och styrelseuppdraget, vilket leder till att styrelseledamöter prioriterar kortsiktig ekonomisk prestation över företagets

---

²⁴⁴ Se COM(2022) 71 final, s. 2.

²⁴⁵ Ibid. s. 7.

²⁴⁶ Se Boeger, N., Russel, R. & Villiers, C (2020) s. 9.

²⁴⁷ Se *Study on directors' duties and sustainable corporate governance, final report*, s. 6.

långsiktiga intresse. I kopplingen mellan kortsiktig maximering och dåliga hållbarhetsresultat har aktieägarnas företrädare i bolagsstyrningen pekats ut som en faktor som bidrar till kortsiktig vinstmaximering tillika hinder mot mer miljömässigt hållbara företag. Trots det utrymme som bolagsrätten idag lämnar till att integrera hållbarhetsfaktorer i affärsbeslut väljer styrelser i allmänhet inte miljövänligt alternativ.²⁴⁸ EU-kommissionen lämnade ett förslag på en kampanj, vilken syftade till att öka medvetenheten om en förnyad och gemensam uppfattning om styrelseuppdraget och företagets intressen vilken kan försvaga den sedan länge etablerade normen om aktieägares företrädare och maximering av aktieägarevärde på kort sikt.²⁴⁹

För det andra föreslogs att styrelseledamöters arbete för att integrera hållbarhet i företag skulle vara förenat med ansvar. Studien fokuserade på en högre nivå av ansvar för hållbart värdeskapande genom att göra befattningshavare mer ansvariga för hållbarhet inom deras verksamhet.²⁵⁰

För det tredje föreslogs i studien att framtida lagstiftning från EU ska främja företagsstyrningsmetoder som bidrar till företagets hållbarhet. Sådan lagstiftning skulle fokusera på att motverka metoder som främjar kortsiktiga ekonomiska prestationer genom en överblick av företagsrapportering, styrelsearvoden, styrelsesammansättningar och intresseengagemang.²⁵¹

Studien från EU-kommissionen och EY fick starka reaktioner från kollegiet för svensk bolagsstyrning. Bland annat framhölls att undersökningen varit partisk för att hitta bevis som styrker kortsiktig värdemaximering och att studien är motsägelsefull. Kritik riktades även mot att förslaget kommer innebära avskaffande av grundläggande bolagsrättsliga principer som utvecklats under 150 år. Med anledning av att undersökningen föreslog betydande lagändringar baserade på en partisk undersökning ansåg kollegiet att undersökningen borde ha dragits tillbaka och inte vidare ligga till grund för några åtgärder från EU:s sida.²⁵²

---

²⁴⁸ Ibid. s. 23.

²⁴⁹ Ibid. s. 121.

²⁵⁰ Ibid. s. 7.

²⁵¹ Ibid. s. 7.

²⁵² Se kommentaren *Swedish Corporate Governance Board re Study on directors' duties and sustainable corporate governance*.

Trots att studien fick stor kritik är den en av flera faktorer bakom förslaget till direktiv om tillbörlig aktsamhet.²⁵³ Förslaget reglerar företagens skyldighet att iaktta tillbörlig aktsamhet i fråga om hållbarhet och omfattar företagsledarnas skyldigheter och företagets styrningssystem för att genomföra principen om tillbörlig aktsamhet. Genom direktivet fastställs således regler om skyldigheter för företag vad gäller faktiska och potentiella negativa effekter för mänskliga rättigheter och negativa miljöeffekter. Reglerna omfattar företagets egen verksamhet, deras dotterbolags verksamhet samt den verksamhet i värdekedjan som utförs av enheter med vilka företaget har en etablerad affärsförbindelse.²⁵⁴ Direktivet är i huvudsak tillämpligt på företag med fler än 500 anställda och en global nettoomsättning på över 150 miljoner euro. Direktivet är även tillämpligt på företag inom branscher med särskilt utpekade riskfaktorer, till exempel textil och jordbruk, om företaget har fler än 250 anställda och en global omsättning om mer än 40 miljoner euro.²⁵⁵ Företagets räckvidd i dess direkta tillämpning omfattar ca 13 000 företag i EU och ca 4 000 företag från tredjeländer.²⁵⁶

4.1.3.2 Skyldigheter för företagen

De företag som omfattas av direktivet ska integrera tillbörlig aktsamhet i alla policyer, identifiera faktiska eller potentiella negativa konsekvenser för mänskliga rättigheter och miljön, förebygga eller lindra potentiella konsekvenser och sätta stopp för eller minimera de faktiska konsekvenserna, inrätta och upprätthålla ett klagomålsförfarande, övervaka hur effektiva policyn och åtgärderna för tillbörlig aktsamhet är och offentliggöra information om tillbörlig aktsamhet.²⁵⁷

Företagen ska integrera tillbörlig aktsamhet i alla sina företagspolicyer samt ha en specifik policy för tillbörlig aktsamhet som ska uppdateras vart år. Den specifika policyn ska bland annat innehålla beskrivning av företagets strategi, en uppförandekod med regler och principer som ska gälla för både företaget och eventuella dotterbolag och de förfaranden som införts för att tillämpa tillbörlig aktsamhet.²⁵⁸ Uppförandekoden bör tillämpas på alla funktioner och verksamheter av relevans, inklusive upphandlings- och inköpsbeslut.²⁵⁹ För att företag lättare ska kunna uppfylla sina krav på tillbörlig aktsamhet genom hela värdekedjan kommer företagen

---

²⁵³ Se COM(2022) 71 final s. 19.

²⁵⁴ Ibid. Artikel 1.(a).

²⁵⁵ Ibid., Artikel 2.

²⁵⁶ Se Mähönen, Sjäfjell (2022).

²⁵⁷ Se artikel 4 COM(2022) 71 final samt faktapromemoria 2021/22:FPM71 s. 2 f.

²⁵⁸ Se artikel 5 COM(2022) 71 final.

²⁵⁹ Ibid. skäl (28).

genom kontraktförsäkran kunna avtala med till exempel en underleverantör att denna lever upp till företagets handlingsplaner.²⁶⁰

Medlemsstaterna ska säkerställa att stora företag antar en plan för att säkerställa att företagets affärsstrategi och är förenlig med målet att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 °C i linje med Parisavtalet. Planen ska ange i vilken utsträckning klimatförändringen utgör en risk för, eller är en konsekvens av, företagets verksamhet. Medlemsstaterna ska säkerställa att företagen tar vederbörlig hänsyn till fullgörandet av skyldigheterna när de fastställer rörlig ersättning till företagsledningen, om den rörliga ersättningen är kopplad till bidrag från en medlem av företagsledningen till företagets affärsstrategi och långsiktiga intressen och hållbarhet.²⁶¹ Detta innebär att företagen ska ta hänsyn till hur kravet på klimatomställningsstrategier och minskning av utsläpp har uppfyllts när de rörliga ersättningarna till styrelseledamöterna, VD och vice VD bestäms.²⁶²

4.1.3.3 Tillsyn, sanktionsavgift och skadestånd

Varje medlemsstat ska utse en tillsynsmyndighet med uppgift att övervaka efterlevnaden av skyldigheterna i direktivet.²⁶³ Tillsynsmyndigheten ska ha befogenhet att beordra upphörande av eller vidtagande av korrigerande åtgärder då överträdelser i nationella bestämmelser skett, ålägga sanktionsavgifter samt besluta om interimistiska åtgärder för att undvika risker för allvarlig skada.²⁶⁴ EU-kommissionen kommer inrätta ett europeiskt nätverk av tillsynsmyndigheterna, vilket ska underlätta samarbete och samordningen av tillsynsmyndigheternas reglerings-, utrednings-, sanktions- och tillsynspraxis.²⁶⁵ I direktivet förslås även ett klagomålsförfarande, vilket innebär att fysiska och juridiska personer har rätt att framföra farhågor till en tillsynsmyndighet då de har tror att ett företag inte följer de nationella bestämmelser som antagits i direktivet.²⁶⁶

Enligt förslaget krävs, för en effektiv tillämpning av skyldigheten att iaktta aktsamhet och direktivets föreskrifter, en kombination av sanktioner och skadeståndsansvar.²⁶⁷

---

²⁶⁰ Ibid. se skäl (45) samt faktagromemoria 2021/22:FPM71 s. 3.

²⁶¹ Se artikel 15 COM(2022) 71 final.

²⁶² Se Faktagromemoria 2021/22:FPM71 s. 4.

²⁶³ Se artikel 17.1 COM(2022) 71 final.

²⁶⁴ Ibid. Artikel 18.5.

²⁶⁵ Ibid. Artikel 21.1.

²⁶⁶ Ibid. Artikel 19. 1.

²⁶⁷ Ibid. s. 19.

Medlemsstaterna ska fastställa regler för överträdelse av nationella bestämmelser som antagits enligt direktivet. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande. Sanktionsavgifternas storlek ska vara baserad på företagets omsättning. Sanktionsbeslut föregås av förelägganden, vilket ger företag möjlighet att vidta ansträngningar för att efterleva lagstiftningen. Om företaget inte fullt ut efterlever kraven ställda i förelägganden, ska tillsynsmyndigheten beakta i vilken mån bolaget har infört eventuella korrigerande åtgärder, genomfört investeringar eller ingått samarbeten för att kunna efterleva kraven. Alla beslut om sanktioner ska offentliggöras.²⁶⁸ Av förslaget till direktiv framgår inte någon fast summa eller procentsats enligt vilken sanktionsavgifterna ska baseras på, endast att de ska vara baserade på företagets omsättning för att säkerställa en proportionerlig nivå.²⁶⁹

För det civilrättsliga ansvaret ska medlemsstaterna säkerställa att företag är skadeståndsskyldiga om de underlåtit att uppfylla skyldigheterna att förebygga potentiella negativa effekter eller vidtar åtgärder för att få negativa effekter att upphöra.²⁷⁰ Det är personen som till följd av negativ miljöpåverkan som kan begära ersättning genom direktivet.²⁷¹ Genom direktivet föreslås bland annat ett system för att klargöra vilka bestämmelser om skadeståndsansvar som är tillämpliga då skada uppstår i ett företags egna verksamheter, i deras dotterbolag respektive på nivån för direkta och indirekta affärsförbindelser i värdekedjan.²⁷² Skadeståndsansvaret gäller endast etablerade affärsförbindelser som företaget haft en långvarig relation med. Som huvudregel ska inte företag hållas ansvariga för att ha underlåtit att förebygga eller undanröja skada i indirekta affärsförbindelser om de använt avtalsgarantier med sina leverantörer.²⁷³

Bakgrunden till de civilrättsliga reglerna är att de nationella regler för skadestånd är olika, vilket skulle leda till snedvridning av konkurrens om en skada ett företag orsakar kan vara föremål för skadeståndskrav i ett land, men inte i ett annat.²⁷⁴ Vid bedömningen av förekomsten och omfattningen av ansvaret ska hänsyn tas till företagets ansträngningar, det direkta sambandet till skadan samt eventuella åtgärder som krävs.²⁷⁵ Att direktivet innehåller förslag på

---

²⁶⁸ Ibid. Artikel 20.

²⁶⁹ Ibid. s. 18.

²⁷⁰ Ibid. Artikel 22.1.

²⁷¹ Ibid. Skäl (60).

²⁷² Ibid. s. 14.

²⁷³ Ibid. Artikel 22.2.

²⁷⁴ Ibid s. 15.

²⁷⁵ Ibid. Artikel 22.

civilrättsligt ansvar gör att förslaget skiljer sig avsevärt från tidigare reglering inom hållbarhetsområdet.²⁷⁶

4.1.3.4 Implementering i svensk rätt

Den svenska regeringen välkomnar EU:s förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet. Av kommentaren framgår att det saknas motsvarande reglering i svensk rätt och att direktivet berör frågor om bolagsstyrning och hållbarhetsrapportering. Således är det huvudsakligen aktiebolagslagen och årsredovisningslagen som kommer påverkas av direktivet.²⁷⁷

Regeringen betonar dock att det är viktigt att de krav som ställts och åtgärder som vidtas är proportionerliga, genomtänkta, tydliga och ändamålsenligt utformade. Lagstiftningen ska således vara följdriktig och inte hamna i strid med svenska principer inom till exempel bolags- och skadeståndsrätt. Vidare poängteras att en god balans mellan aktieägare och styrelse är en förutsättning för effektiv bolagsstyrning och att en fungerande kapitalförsörjning är viktig för hållbarhetsarbete. Regeringen kommer verka för att säkerställa att direktivet utformas på ett sätt som värnar den svenska bolagsstyrningsmodellen. Något vidare resonemang om hur svensk bolagsstyrningsmodell ska värnas om utvecklas inte.²⁷⁸

I skrivande stund, den 23 maj 2022, har regeringen inte färdigställt någon proposition med förslag till lag som implementerar direktivet.

---

²⁷⁶ Mähönen, Sjäfjell (2022).

²⁷⁷ Faktapromemoria 2021/22:FPM71 s. 4.

²⁷⁸ Ibid. s. 6.

5 Analys

5.1 Hållbarhetskrav enligt svensk rätt

Vilka krav utifrån hållbart företagande ställs på börsnoterade bolag enligt svensk rätt?

Sedan mitten på 1800-talet då associationsformen *aktiebolag* introducerades i svensk bolagsrätt har den genomgått flertalet förändringar och utvecklats till den bolagsrätt vi känner till idag. Inte minst har den påverkats sedan Sveriges medlemskap i EU år 1995 genom vilken flertalet rättsområden behövt anpassas efter de initiativ som sker på EU-rättslig nivå. Hållbarhetsrapporteringen i årsredovisningen är ett tydligt exempel på hållbarhetsreformer som introducerats inom EU som sedan svenska aktiebolag behövt anpassa sig efter.

Börsnoterade aktiebolag ska hållbarhetsredovisa i sin årsredovisning. Hållbarhetsrapporten ska innehålla sådana upplysningar som behövs för att investerare ska förstå företagets utveckling, ställning och resultat och konsekvenser av verksamheten. Omfattningen av rapporten kan dock baseras på omständigheterna i det enskilda fallet. I större delen av rapporteringen får således företagen möjlighet att välja vilken information som ska offentliggöras genom rapporten. Det finns förvisso vissa krav som för en investerare är mätbara mellan företag, som till exempel hur mycket energi som kommer från förnybara och icke-förnybara källor samt hur mycket växthusgasutsläpp som företaget släpper ut. Det finns dock inget krav på att publicera siffror i redovisningen, vilket till synes verkar begränsa den transparens på marknaden som regleringen syftar till att åstadkomma och således göra det enklare för investerare att jämföra mellan bolag.

Ett annat undantag som även hämmar transparensen är det faktum att upplysningar om förestående utveckling eller frågor under behandling kan undantas om sådan information skulle skada företagets marknadsposition allvarligt enligt skälen till NFRD. Regleringen ska såklart förstås i ljuset av marknaden och att det finns ett syfte med att hålla marknaden stabil. Ur bolagens perspektiv kan regleringen med dess undantag således verka motiverad.

Koden föreskriver vidare ett krav på att styrelsen i börsnoterade bolag ska ha en bred och allomfattande bild av organisationen och eventuella risker verksamheten kan medföra som är

hållbarhetsrelaterade. Detta utvidgar kravet på den kompetens som erfordras av styrelsen, utöver det grundläggande krav enligt ABL att styrelsen ska förvalta bolagets angelägenheter. Att styrelsen ska ha kompetens inom hållbarhetsrelaterade risker är inget unikt för området hållbarhet, samma riskhantering ska finnas inom flera områden. Koden ställer således inte extra höga krav på just kunskap om hållbarhet, vilken jag bedömer är en rimlig reglering eftersom nuvarande materiella krav i ÅRL inte erfordrar spetskompetens.

Det framgår tydligt av förarbetena till ABL att lagstiftning som fokuserar på hållbarhet uppmuntras, men hör hemma i annan reglering. Det finns tydliga inslag av att självreglering uppmuntras i form av riktlinjer och krav från internationella organisationer. Genom OECD:s riktlinjer, till vilka Sverige är ansluten, införs miljörättsliga föreskrifter att ta hänsyn till för multinationella företag. OECD:s riktlinjer är inte straffrättsligt sanktionerade, men kan uppmärksammas hos NKP om en anmälan inkommer. Vidare finns också Global Compact, vilket är ett nätverk som företag själva kan ansöka om att bli medlemmar i. Genom medlemskapet förbinder sig företagen att aktivt arbeta med hållbarhetsfrågor. Företagens arbete ska rapporteras till FN, vilket i värsta fall om företagen inte har efterlevt kraven, kan leda till en uteslutning ur nätverket och offentlig svartlistning.

De krav utifrån hållbart företagande som idag ställs på börsnoterade bolag enligt svensk rätt kan således sammanfattas till hållbarhetsrapportering i årsredovisningen, kompetenskrav på styrelse samt självreglering i form av riktlinjer och företagens egna initiativ om de vill vara medlemmar i Global Compact. De undantag som finns hänförliga till hållbarhetsredovisningen kan dock ifrågasätta slagkraften av lagstiftningen, vilket motverkar transparensen på marknaden som anges som ändamålet med regleringen.

5.2 Hållbarhetskrav enligt den gröna given

Utifrån EU:s handlingsplan inom den gröna given, vilka nya krav ställs på börsnoterade bolag enligt taxonomiförordningen, förslaget till direktiv om hållbarhetsrapportering samt förslaget till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag om hållbarhet?

Taxonomiförordningen är hittills den enda regleringen av de som förslagits inom ramen för den gröna given som trätt i kraft. Taxonomiförordningen ställer krav på visst kompletterade innehåll

för ett antal stora företags hållbarhetsrapportering. Rapporteringskravet gäller för de företag som tidigare omfattats av NFRD, det vill säga de företag som har krav på hållbarhetsrapport i sin årsredovisning. Det nya kravet som ställs på företagen i samband med hållbarhetsrapporteringen är att företagen ska ange information om hur och i vilken utsträckning som företagets verksamheter är förknippade med taxonomiförenliga verksamheter. Börsnoterade aktieföretag ska lämna upplysningar om den andel av deras omsättning som härrör från produkter eller tjänster som är förknippade med ekonomiska verksamheter som anses vara miljömässigt hållbara. De ska även ge information om den del av deras kapital- och driftsutgifter som avser tillgångar eller processer som är förknippade med ekonomiska verksamheter som anses vara miljömässigt hållbara. På detta sätt utvidgas kraven till att även omfatta konkreta siffror, vilket idag inte uttryckligen krävs enligt årsredovisningslagen.

Jag bedömer att problematiken som tidigare uppmärksammats, om svårigheten för investerare att jämföra olika verksamheter då bolagen inte redovisar jämförbara siffror, kan åtgärdas genom förordningen. Därmed kan taxonomiförordningen bidra till att öka transparensen och förståelsen på marknaden. En aspekt som bör uppmärksammas är att taxonomiförordningen förskriver ett klassificeringssystem som ska underlätta för investerare att veta vilka verksamheter som är miljömässigt hållbara. Taxonomiförordningen föreskriver således inte några krav på hållbara åtgärder företagen måste vidta. Lagstiftaren förlitar sig således på att investerare ska välja hållbara investeringar, i enlighet med teorin om insiktsfullt aktieägarskap, och att detta ska motivera företagen att verka för ett hållbart företagande.

Taxonomiförordningen ska dock tolkas i ljuset av de andra förslag till direktiv som EU presenterat under år 2021 - 2022. Förordningen kan komma att kompletteras av ett nytt direktiv om hållbarhetsrapportering, vilket ska komplettera det tidigare direktivet om icke-finansiell rapportering vilken i svensk rätt implementerats som hållbarhetsredovisning. För första gången nämns även ett objektivi mätbart mål, företagets plan på att säkerställa att affärsmodellen och affärsstrategin är förenlig med Parisavtalet och att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 °C. Årsredovisningen i Sverige har tidigare präglats av att förutse risker och konsekvenser med verksamheten, en reglering som även är försedd med undantag om informationen riskerar att skada företagets marknadsposition. Enligt min uppfattning är det välkommet att företagen måste anpassa sin redovisning efter gemensamma mått, inte endast baserat på verksamhetens egna preferenser. Det kommer även bli tydligare vad hållbart företagande innebär, vilket är tacksamt för företagen som får tydligare riktlinjer. Detta kan förhoppningsvis åtgärda bristerna

i tidigare lagstiftning om att information inte varit jämförbar för investerare och allmänheten. Att hållbarhetsrapporteringen förses med fler krav på information kan medföra positiva följder på informationsflödet som säkerställer att rätt information når investerare. Utifrån granskning som gjorts av FI är det få företag som idag efterlever kraven i Parisavtalet, det är således en stor omställning som väntar svenska börsnoterade bolag om direktiven trädes i kraft i enlighet med förslagen.

Det sista förslaget till direktiv, om tillbörlig aktsamhet för företag om hållbarhet, är det förslag inom den gröna given som jag bedömer kommer påverka börsnoterade bolag i störst utsträckning. Anledningen till detta är att direktivet är det enda som förutsätter aktiva åtgärder från företagen, vilka även kan medföra ansvar.

Företagen ska enligt förslagen integrera tillbörlig aktsamhet i alla sina policyer, vilket är högre ställda krav än de som finns idag med att företag ska ha en hållbarhetspolicy. Vidare ska företagen utöver att endast identifiera och föreslå åtgärder för negativa konsekvenser för miljön även sätta stopp för eller minimera de faktiska konsekvenserna. Likt vi sett i tidigare lagstiftning från EU, till exempel visselblåsdirektivet, införs även att företagen måste inrätta och upprätthålla ett klagomålsförfarande. Ett sådant förfarande kan leda till att fler, till exempel anställda inom verksamheten, kan uppmärksamma brister. Att allmänkunskapen om hållbart företagande ökar kan förhoppningsvis öka uppmärksamhet i samhället vilket i sin tur kan leda till att fler väljer att investera i gröna verksamheter.

Utöver att verksamheten som helhet ska arbeta för hållbarhet medför förslaget många åtgärder som har direkt påverkan på bolagsrätten. Företagens befattningshavare erkänns en större roll i omställningen till hållbart företagande som inte tidigare setts i lagstiftning och principer om hållbarhet. Bland annat föreslås att vid företagets beslut om rörlig ersättning till ledande befattningshavare ska hänsyn till företagets fullgörande av skyldigheterna beaktas. Detta kan fungera som ett incitament för ledningen att ta större ansvar och den breda kompetens som enligt Koden erfordras av styrelsen kommer väl till pass i sammanhanget. Som framgår av svenskt remissvar till förslaget saknas motsvariga regleringar i ABL och ÅRL idag.

En intressant fråga för vidare diskussion om de nya kraven på att bolagen ska säkerställa att företagets affärsmodell och affärsstrategi samt ersättningslinjer inskränker bolagsstämman att dels besluta om organisation, dels kompetens att besluta om ersättningsriktlinjer till ledande

befattningshavare. Bolagsstämman är som tidigare nämnt aktieägarnas organ för att kunna besluta om företagets angelägenheter. Tidigare har bolag kunnat ställa upp kriterier för rörlig ersättning, vilka ofta varit baserade på finansiella resultat. Det har även varit möjligt att basera dessa riktlinjer på icke-finansiella resultat, som hållbarhet. Således har bolagsstämman tidigare haft stort utrymme att utforma sina egna kriterier för rörlig ersättning till bolagets ledande befattningshavare. Enligt förslaget ska nu den rörliga ersättningen anpassas till företagets klimatställningsstrategier, således inskränks bolagsstämmans kompetens i förhållande till rörlig ersättning.

I enlighet med bolagsstämman restkompetens kan denna besluta i alla angelägenheter som rör företaget, om inte bolagsstämman delegerat beslutsrätt till styrelsen. Att använda bolagsstämmans kompetens i alla beslut som rör bolagets angelägenheter är förvisso inte en optimal lösning i börsnoterade aktiebolag som kan ha många aktieägare, men möjligheten finns. Genom denna typ av reglering av vilka kriterier som ska anges för rörlig ersättning till styrelsen, blir bolagsstämmans händer alltså något bakbundna på ett sätt som är främmande för svensk bolagsrätt.

Av förslaget framgår att medlemsstaterna ska säkerställa att företag antar en plan för att säkerställa att företagets affärsmodell och affärsstrategi är förenlig med övergången till en hållbar ekonomi. Det kan vara förenligt med svårigheter för företag vars verksamhet inte är förenlig med hållbart företagande, till exempel olje- och kolkraft. Det kan bli svårt att tillämpa dessa krav på ett effektivt sätt på dessa typer av bolag. Det blir därför intressant att följa hur regeringen väljer att formulera lagstiftningen som ska implementera dessa direktivbestämmelser. Rent praktiskt riskerar konkurrens att uppstå i styrelserummet, då mer vanligt förekommande kriterier inom ramen för incitamentsprogram, så som att nå vissa ekonomiskt mätbara resultat kopplad till tillväxt, vinst eller omsättning, knappast kommer att tas bort. Lagstiftningen behöver därför åtminstone säkerställa att incitamenten för att uppnå hållbarhetskraven är tillräckligt starka för att konkurrera med andra incitament om tillväxt m.m.

Jag förhåller mig något ambivalent till poängen med dessa krav om rörlig ersättning till styrelseledamöter som en slags morot. En liknande morot för att säkerställa annan regelefterlevnad, såsom bokföringsskyldighet, penningtvättslagstiftning eller dataskyddsfrågor, förekommer som bekant inte. Varför ska då just hållbarhetskraven förgyllas med dessa starka incitament för styrelseledamöter? Undertonen är att hållbarhet antagligen är viktigare än de

andra regelefterlevnadsområdena. Möjligen kan åtskillnaden rättfärdigas med att annan typ av compliance-lagstiftning inte på samma sätt tränger sig på företags kärnverksamhet så som direktivet om tillbörlig aktsamhet kommer att göra, eftersom det i hög grad lär påverka allt från produktutveckling till produktion och distribution.

En positiv effekt av lagstiftningen är att styrelser alltså kan ges incitament att satsa på att ställa om företags verksamhet till en mer hållbar inriktning. I sådant fall får direktivet den normativa effekten som eftersträvas. Styrelser som i sådant fall väljer att satsa på hållbara verksamhetsomställningar kan dock riskera att bli kritiserade av bolagets aktieägare, för det fall satsningen sker på bekostnad av utebliven vinst, och i förlängningen utebliven utdelning till aktieägare. Ytterst riskerar då styrelsen att falla offer för aktieägarnas missnöje vid en bolagsstämma, där beslut som aktieägarna är missnöjda med kan straffas på flera sätt. Utöver att styrelsens ledamöter lär förlora sina uppdrag genom att inte bli omvalda, kan i värsta fall stämman neka styrelsen ansvarsfrihet. I ett sådant scenario är det viktigt att lagstiftningen är ytterst tydligt formulerad gällande vilka skyldigheter som uppställs enligt direktivet om tillbörlig aktsamhet. För det fall skyldigheterna som gör sig gällande är av vag natur, är det desto svårare att dra tydliga gränslinjer mellan vad som styrelsen *måste* göra, och vad styrelsen på eget initiativ *vill* göra. Bolagsstämman kan som bekant knappast beskylla styrelsen för att följa gällande lagstiftning, men däremot kan stämman slå ner på hållbarhetsarbete av ideell natur som går utöver lagstadgade skyldigheter. Det är även tänkbart att styrelsen och aktieägarna kan ha olika synsätt gällande kortsiktig vinstmaximering eller långsiktig hållbar utveckling för att skörda framtida vinster under en längre tidshorisont.

Utifrån det här resonemanget kommer direktivet sannolikt behöva kompletteras med branschspecificerade riktlinjer eller föreskrifter eftersom hållbarhetsåtgärder sannolikt kommer variera beroende på verksamhetens art. I detta hänseende kommer FI och andra europeiska tillsynsmyndigheter att spela en viktig roll, vilka redan har börjat ge rådgivning till företagen angående omställningen. Direktivet berör företagens kärnområde, till skillnad från annan reglering som är mer nischad mot vissa typer av åtgärder, som exempelvis hantering av personuppgifter enligt GDPR. För att uppfylla regelefterlevnaden enligt GDPR krävs åtgärder gällande hantering av personuppgifter, vilket sällan kan anses vara kärnverksamheten. I kontrast till detta, kan aktsamhetsdirektivet åtminstone för vissa företag kräva en omställning av hela verksamheten. Direktivet kan komma att begränsa affärsmodeller och kan ytterst leda till avveckling av verksamheter om inte kärnverksamheten är anpassningsbar.

För att säkerställa regelefterlevnad av direktivet kommer sanktioner och skadestånd användas. Sanktioner som verktyg för att förebygga överträdelser av regelverk är ingen nyhet. Av direktivet framgår att sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande, men direktivet förskriver inte någon fast summa eller en viss procentsats av årsomsättningen. Detta leder förvisso till mer självbestämmande åt medlemsstaterna vid utformningen av sanktionerna. Det kan dock finnas en viss problematik med avsaknaden av ett harmoniserat sanktionsregelverk, då medlemsstater sannolikt kommer ha olika storlek på sanktionerna beroende på vilken ambitionsnivå landet har för hållbart företagande. Konsekvenserna av avsaknaden av en icke-harmoniserad sanktionsreglering kan således bli otillbörlig och missgynnande konkurrens inom EU. De företag som berörs av direktivet om tillbörlig aktsamhet lär nästan uteslutande ha verksamhet i flera medlemsstater, eftersom det är de allra största företagen inom EU som berörs. Detta öppnar i sin tur upp för svåra gränsdragningsproblem angående vilken medlemsstats lagstiftning som ska gälla, ifall det kostar mer att göra fel i vissa medlemsstater än i andra. Utan att vara allt för cyniskt lagd är det tänkbart att vissa företag, i syfte att riskminimera eventuella sanktionsavgifter, agerar strategiskt för att välja ett visst lands lag där direktivet implementeras enligt absoluta miniminivåer.

Scenariot kan undvikas genom tydliga riktlinjer från EU om hur medlemsstater ska bestämma storleken på sanktionen i definitiva belopp eller procentsatser av årsomsättningen. Detta är dock problematiskt ut ett demokratiskt perspektiv, eftersom det i sådant fall ankommer på EU-myndigheter eller EU-kommissionen, att fatta beslut för att säkerställa harmonisering. Samtidigt finns det säkerligen en anledning till att direktivets sanktionsbestämmelser har blivit så pass vagt formulerade som de faktiskt är. Det lär sannolikt vara resultatet av en politisk kompromiss mellan medlemsstaterna. Att då fastställa mer långtgående bestämmelser på myndighetsnivå istället för parlamentarisk nivå underminerar i viss mån den parlamentariska processen, som återspeglar den politiska syn som råder inom EU. En annan utväg är att lagstiftaren lutar sig tillbaka och låter praxis utveckla sanktionsbestämmelserna genom rättskipning, sannolikt hos EU-domstolen, som möjligen kan ta sig frihet att utmejsla mer finstilda bestämmelser om sanktionsavgifter. Inte heller detta alternativ framstår som särskilt eftersträvansvärt ur ett demokratiskt synsätt. I väntan på den svenska regeringens och andra medlemsstaters lagförslag, lämnar alltså direktivet om tillbörlig aktsamhet ett bekymmersamt

frågetecken efter sig angående frågan om vad det faktiskt kan kosta att bryta emot direktivets bestämmelser.

5.3 Verksamhetssyftet och hållbarhet

Vilket utrymme ges enligt verksamhetssyftesregeln i ABL att inbegripa hänsynstagande till hållbarhet?

Genom aktiebolagets historia har samma syftesbestämmelse präglat bolagets verksamhet sedan mitten på 1800-talet – vinst till fördelning mellan aktieägarna. Genom 1944 års aktiebolag öppnades möjligheten att genom bolagsordningen stadga att verksamheten kunde drivas till främjande av andra företagsintresse. Liknande lydelse finns än idag kvar, vilken stadgar att om bolaget ska annat syfte än att bereda vinst åt aktieägarna ska det anges i bolagsordningen.

Trots att det genom en bestämmelse i bolagsordningen går att välja att driva ett aktiebolag med annat verksamhetssyfte, har de allra flesta verksamheter syftet att generera vinst. För publika aktiebolag som börsnoteras är detta förståeligt, eftersom motivet bakom en investering ofta är att man vill ha en högre avkastning än det investerade beloppet. Regeln kan således motiveras av aktieägarskydd. Bestämmelsen kan även motiveras utifrån borgenärsskydd, till exempel för en kreditgivare som önskar att få tillbaka det lånade beloppet plus ränta. Om ett aktiebolag inte drivs med vinst står både investerare och borgenärer med en högre risk, vilket i allmänhet troligtvis hade minskat intresset av att investera pengar i aktiebolaget. Utrymmet för ledningen att fatta beslut som står i strid med verksamhetssyftet är således begränsat. Vinstpresumtionen och dess innebörd är en övergripande handlingsnorm för styrelsen som ska sträva efter att alla beslut maximerar värdet på bolagets eget kapital. Om styrelse och ledande befattningshavare fattar beslut som skadar bolaget riskerar dessa att underställas ett personligt skadeståndsansvar.

Att aktiebolaget och samhället fungerar i samförstånd och är beroende av varandra är doktrin enig om, däremot förs diskussion om hur långt företagets samhällsansvar går. Redan år 1971 resonerade kommittén för ekonomisk utveckling om att bolaget, utöver att bedriva verksamheten som en ekonomisk funktion, har ett ansvar med en känslig medvetenhet om förändrade sociala värderingar och prioriteringar och att denna medvetenhet verkar i symbios med den ekonomiska funktionen. Resonemanget innebär att den ekonomiska funktionen inte kan fungera om denna inte anpassar sig efter samhället. Ett år tidigare, år 1970, hade Milton Friedman resonerat helt motsatt och menade att miljömässig hänsyn, utöver vad som framgår

av lagstiftningen, inte ska tas hänsyn till av företagets ledning vid beslutsfattande. Mer än 50 år senare är diskussionen fortfarande lika delad. Förespråkare av den nuvarande ordningen framför resonemang om att lagstiftning som ersätter vinstsyftet med att även främja andra intressen riskerar att rubba det politiska systemet, och omöjliggöra en utvärdering av styrelsens sätt att sköta sitt arbete. En annan sida av debatten menar att ny lagstiftning som beaktar andra intressen än vinstsyftet är ett måste för omställningen till hållbart företagande. En sympatisk formulering som å ena sidan främjar den lagstiftning i ABL som finns idag men ändå öppnar upp för tolkning återfinns hos Koden. Av diskussionen framgår att vinstsyftet är brett och vagt formulerat och att det inte framgår av vare sig lag eller motivuttalanden hur vinst ska uppnås. Styrelsen bör kunna lämnas en betydande möjlighet att agera utifrån andra intressen så länge det kan motiveras ur ett ekonomiskt syfte. Alternativet, om det inte går att agera utifrån andra intressen, blir att genomföra hållbarhetsåtgärder genom beslut från aktieägarna i form av SAS-principen, vilket i princip inte går att genomföra i praktiken för börsnoterade bolag med många aktieägare.

Inom ABL finns ingen tidsaspekt för när vinsten ska maximeras och komma aktieägarna tillhanda. Det finns dock inslag i förarbeten samt doktrin som tyder på att vinstmaximeringen präglas av ett kortsiktigt tänk. Denna teori stöds även av studier som gjorts på EU-nivå. Om vinstmaximering ska tolkas som något som behöver uppnås under kort tid är det svårt att ta hänsyn till andra aspekter om företaget för tillfället bedriver en verksamhet som går med vinst. Om verksamhetssyftet i stället kan tolkas som långsiktig vinstmaximering kommer detta leda till att långsiktiga investeringar kan tolkas in inom vinst, vilket kommer tillåta satsningar inom hållbart företagande. Utifrån FI:s resonemang kring EU:s nya hållbarhetsreglering, att många bolag måste ändra affärsstrategi och kärnverksamhet för att kunna efterleva förslagen inom den gröna given, tycks hållbar omställning vara ett nödvändigt måste för att företag ska kunna uppnå vinstsyftet.

Mot bakgrund av att det inte finns någon definition av hur och när vinsten ska uppnås instämmer jag med resonemanget att verksamhetssyftet kan innefatta beaktande av andra intressen så länge det kan motiveras ur ett ekonomiskt syfte. Utifrån den hållbarhetsreform som just nu görs på EU-nivå tycks hållbart företagande vara viktigare än någonsin för att fortsatt kunna göra vinst i framtiden. Jag bedömer således att det finns möjlighet att göra hänsynstaganden till hållbarhet inom ramen för dagens formulering av verksamhetssyftet. Därmed kan ABL:s bestämmelse om verksamhetssyfte, för att besvara frågeställningen ovan, enligt min uppfattning lämnas oförändrad i samband med direktivets implementering då det finns möjlighet att beakta andra

intressen i verksamhetssyftet utifrån presumptionen att vinstmaximering kan ske under en längre tid och att åtgärden kan motiveras ur ett ekonomiskt syfte.

För vidare diskussion kan följande anföras. Det kan tänkas uppstå situationer då bolagsledningen väljer att vidta mer långtgående åtgärder än de krav som ställs enligt den lagstiftning som implementerar direktiven. I sådant fall behöver styrelsen kunna försvara åtgärderna gentemot aktieägarna, utifrån att åtgärderna är förenliga med bolagets verksamhetssyfte. Bolagsledningen får som nämnt inte fatta beslut som strider mot bolagsordningen eller kan skada företaget. En sådan överträdelse som orsakar skada för bolaget, oavsett om det var uppsåtligt eller av oaktsamhet, kan medföra ett personligt skadeståndsansvar för de ledande befattningshavarna. Om det är aktieägarna som lider skada på grund av att aktien minskar i värde betraktas det som en indirekt skada. Doktrinen är enig om att direkt skada, det vill säga när skadan drabbar företaget, kan ersättas. Doktrinen är dock inte överens om i vilken utsträckning som aktieägare kan få ersättning för indirekt skada. Doktrinen är samstämmig att indirekt skada kan ersättas vid överträdelser av likhetsprincipen eller generalklausulerna. En mer liberal ståndpunkt är att ersättning även ska kunna lämnas vid överträdelse av lojalitetsplikten, vilket alltså utökar omfattningen av styrelsens skadeståndsansvar.

Utifrån en liberal ståndpunkt kan det finnas risk för att ett personligt skadeståndsansvar kan uppstå. Problematik kan således uppstå i tolkningen av hur långt styrelsen får agera för att uppnå ställda krav i direktiven och om dessa är överambitiösa, om överträdelsen kan räknas som en skada för bolaget och därmed i strid med lojalitetsplikten. Vidare är rättsläget oklart om aktieägare kan få ersättning för indirekt skada. För att undvika ett oklart rättsläge bör tydliga riktlinjer införas om hur långt styrelsen kan agera utan att riskera att bryta mot vinstsyftet och därmed orsaka skada. Riktlinjerna kan till och med sägas vara ett måste för att säkerställa efterlevnaden av direktiven eftersom osäkerhet kan leda till att ledande befattningshavare drar sig från att vidta åtgärder på grund av osäkerhet utifrån verksamhetssyftet.

Utifrån ändamålet med direktivet har jag svårt att se att styrelse och ledande befattningshavare skulle riskera att utkrävas personligt skadeståndsansvar för att de väljer att anpassa verksamheten i enlighet med hållbart företagande på ett mer ambitiöst sätt än vad lagstiftningen kräver. Som tidigare konstaterats, lämnar verksamhetssyftesbestämmelsen i ABL utrymme för tolkning avseende hur vinst ska skapas. Det skulle även strida mot syftet med den gröna given,

vilket är tänkt att fungera som en måttstock och omvandla EU till världens första klimatneutrala region. Tanken är inte att enskilda företag ska lösa alla världens problem, utan dra sitt strå till stacken genom att begränsa påverkan på miljön inom ramen för företagets egen verksamhet. Det återstår att se om det är möjligt att gå med vinst och samtidigt efterleva direktiven.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Propositioner och regeringsskrivelser

Proposition 1975:103, Förslag till ny aktiebolagslag
Proposition 1993/94:196, Ändringar i aktiebolagslagen
Proposition 1997/98:99, Aktiebolagets organisation
Proposition 2004/05:85, Ny aktiebolagslag
Skr. 2015/16:69, Politik för hållbart företagande
Proposition 2015/16:193, Företagens rapportering om hållbarhet och mångfaldspolicy
Proposition 2016/17:16, Godkännande av klimatavtalet från Paris
Proposition 2021/22:11, Lagstiftningsåtgärder med anledning av EU:s gröna taxonomiförordning

Utredningsbetänkanden

SOU 1941:9, Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m.m.
SOU 1992:83, Aktiebolagslagen och EG
SOU 1995:44, Aktiebolagets organisation
SOU 2001:1, Ny aktiebolagslag
SOU 2004:104, Att lära för hållbar utveckling

Regeringskansliets faktapromemorior

Regeringskansliets Faktapromemoria 2017/18: FPM63 om *Handlingsplan för finansiering av hållbar tillväxt*, publicerad 2018-04-11
Regeringskansliets Faktapromemoria 2021/22:FPM71 om *Direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet*, publicerad 2022-03-31.

Utrikesdepartementets informationsmaterial

UD Dnr 06.002, *OECD:s riktlinjer för multinationella företag – en handbok*, 2006.
UD, Information, *Procedurregler för den svenska Nationella Kontaktpunkten*, besökt 2022-05-23.

Publikationer

Finansdepartementets publikation *FN:s handlingsplan: Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling*. Svensk översättning av FN:s *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*, besökt 2022-05-23.
Regeringskansliets publikation om *Hållbart företagande – Plattform för svenskt agerande*, besökt 2022-05-23

Övrigt

Finansinspektionens rapport ”*Hållbarhetsrapport 2021 – klimatet i fokus*”, publicerad den 18 mars 2021.
Finansdepartementets uppdrag till Finansinspektionen om uppföljning av finansmarknadsaktörers klimatrapportering, Fi2020/01920/FMASTAB, publicerad 23 april 2020

EU-rättsliga källor

- COM(2011) 681 final, *En förnyad Eu-strategi 2011-2014 för företags sociala ansvar*.
COM(2016) 739, *Nästa steg för en hållbar europeisk framtid*.
COM(2021) 189 final, *Förslag till direktiv om ändring i direktiv (2013/34/EU, direktiv 2004/109/EG, direktiv 2006/43/EG och förordning (EU) nr 537/2014 vad gäller företagens hållbarhetsrapportering*.
COM(2021) 390 final, *Strategi för att finansiera omställningen till en hållbar ekonomi*.
COM (2022) 71 final, *Förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet och om ändring i direktiv (EU) 2019/1937*.

EU- kommissionens publikation, *Study on directors' duties and sustainable corporate governance, final report*, 2020.

Litteratur

Böcker

- Andersson, S., Johansson, S. & Skog, R., *Aktiebolagslagen, En kommentar*, JUNO version 16, Nordstedts Juridik, 2021.
- Arvidsson, N. & Samuelsson, P., *Festskrift till Rolf Skog, Ett och annat om vinstsyftet, generalklausulen, företagsvärdering och likhetsprincipen*, s. 123–135, Nordstedts Juridik, 2021
- Bergström, C. & Samuelsson, P., *Aktiebolagets grundproblem*, Norstedts Juridik, 5 uppl., 2015
- Borglund, T., De Geer, H. & Sweet, S., *CSR Corporate Social Responsibility – En guide till företagets ansvar*, 1 uppl., Sanoma Utbildning AB, 2012
- Eklund, K. & Stattin, D., *Aktiebolagsrätt och aktiemarknadsrätt*, Iustus Förlag, 3:1 uppl., 2021
- Hettne, J. Eriksson Otken, I., *EU-rättslig metod: teori och genomslag i svensk rättstillämpning*, 2 uppl., Nordstedts Juridik AB, 2011.
- Kleineman, J., *Rättsdogmatisk metod, I: Juridisk metodlära*, (Korling, F. & Zamboni, M. red.), Studentlitteratur Lund, 2 uppl., 2018.
- Reichel J, 'EU-rättslig metod' I Maria Nääv & Mauro Zamboni (red.), *Juridisk metodlära* (2 uppl. Studentlitteratur Lund, 2018)
- Sevenius, R. & Östergren, T., *Börsrätt*, 4 uppl., Studentlitteratur AB, 2017.
- Sjåfjell, B., *Towards a Sustainable European Company Law – A Normative Analysis of the Objectives of EU Law, with the Takeover Directive as a Test Case*, Kluwer Law International, 2009
- Skog, R., *Rodhes Aktiebolagsrätt*, 25 uppl., Nordstedts Juridik Ab, 2018
- Svernlöv, C., *Svensk kod för bolagsstyrning: En kommentar*, Juno version 5A, Nordstedt Juridik, 2020.

Artiklar

- Almlöf, H. *När dispositiva lagregler blir tvingande*, SvJT 2017 s.9
- Arvidsson, N. *Associationsrättsligt samtycke och skadestånd: särskilt om förhållandet mellan samtyckesprincipen och associationsintresset*, SvJT 2014 s. 653.
- Basse, M. *Hållbar utveckling – En rättsteoretisk begreppsanalys*, SvJT 1997 s. 91.

Boeger, N., Russel, R. & Villiers, C. *Companies, Shareholders and Sustainability*, University of Bristol Law School, 2020.

Friedman, M., *The social responsibility of business is to increase its profits*, I New York Times Magazines, 13 Sept. 1970.

Mähönen, J. & Sjäfjell, B., Corporate Purpose and the EU Corporate Sustainability Due Diligence Proposal, publicerad 2022-02-25 <https://www.law.ox.ac.uk/business-law-blog/blog/2022/02/corporate-purpose-and-eu-corporate-sustainability-due-diligence>, 2022 (besökt 2022-04-15).

Olsen, L., *Rättsvetenskapliga perspektiv*, SvJT 2004 s. 105

Sjäfjell, B., *Reforming EU Company Law to Secure the Future of European Business*, European Company and Financial Law Review, vol. 18, no. 2, 2021, pp. 190-217.

Skog, R., *Om betydelsen av vinstsyftet i aktiebolagslagen*, SvJT 2015 s. 11

Elektroniskt material

Filmklipp “*António Guterres (UN Secretary-General) Remarks at Press Conference on WMO State of the Global Climate 2021 Report*” på FN:s hemsida, <<https://media.un.org/en/asset/k1q/k1qn00cy8a>> (besökt 2022-05-19)

Global Compact Network Sweden, hemsida om “*De Tio Principerna*”, <<https://globalcompact.se/om-un-global-compact/de-10-principerna/>> (besökt 2022-05-15).

Global Compact Network Sweden, hemsida om “*CoP Rapportering*”, <<https://globalcompact.se/om-un-global-compact/cop-rapportering/>> (besökt 2022-05-15).

UN Global Compact Network UN Global Compact Network Hemsida, <<https://globalcompact.se/om-det-svenska-natverket/medlemmar/>> (besökt 2022-05-15).

Elektroniska lagkommentarer

af Sandeberg, C, *Årsredovisningslag (1995:1554)*, Karnov (besökt 2022-05-23).

Nerep, Adestam och Samuelsson *Aktiebolagen (2005:551)*, Lexino (besökt 2022-05-23).

Samuelsson, P, *Aktiebolagslag (2005:551)*, Karnov (besökt 2022-05-23).

Övrigt

FN Global Compact publication, *Guide to Corporate Sustainability*, UN Global, 2015.

Kollegiet för svensk bolagsstyrnings kommentar, *Swedish Corporate Governance Board re Study on directors’ duties and sustainable corporate governance*, 2022

Committee for Economic Development, *Social Responsibilities of Business Corporations*, 1971.

OECD:s riktlinjer för multinationella företag: Rekommendationer om ansvarsfullt företagande i internationella sammanhang, 2011

Rättsfallsförteckning

NJA 2013 s. 177